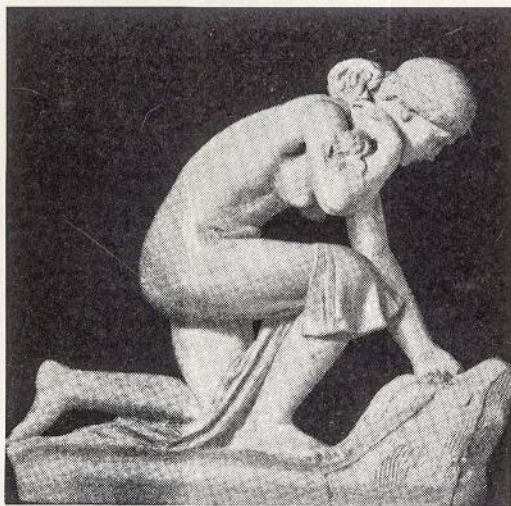

SVIESA

1

SAUSIS-VASARIS-KOVAS, 1941

SUREN STEPANIANO SKULPTŪRA

No. 1

“ŠVIESA”

(The Light)

Political, Scientific and Literary Quarterly Magazine, issued by American Lithuanian Workers Literary Society, 46 Ten Eyck St., Brooklyn, N. Y.

Editorial Board: Dr. J. J. Kashkevich, R. Mizara, A. Gilmanas, A. Bimba, J. Kuodis;
Managing Editor—Anthony Bimba.

Subscription Rates: \$1 a year; single copy 25c.

Entered as second class matter September 21, 1934, at the Post Office at Brooklyn, New York under the Act of March 3, 1879.

TURINYS

Ar Pasikartos Istorija?	3	Liet. Pilečių Teisės ir Pareigos	18
Liaudies Programa Baigimui Karo	4	Miglotam Pasaulyje. Vaidelis. Miškų Dar-kas	19
Mokslo Džiaugsmas Lietuvoje	6	Dabartis. Ellėraštis. Petras Pilėnas	22
Naujo Rytų Spinduliai. Ellėraštis. St. Jasilionis	7	Afrika: Jos Gyventojai ir Gerybės. D. M. Solomskas	23
Socialistinė Šeštoji Pasaulio Dalis. A. Bimba	8	Amerikoniškos Demokratijos Dainius. R. Matusevičius	26
V. Tauro Literatūrinė Kuryba. Dr. A. Petrika	11	Nėra Jau Ponų Dvarininkų. Ellėraštis. Pet. Pilėnas	28
Neprisotino ir Godumo Liga. A. Gilmanas	14	Liaudies Dainos Amerikos Istorijoje. V. Bovinas	30
Vakar Miglos Gaubė žemę. Ellėraštis. St. Jasilionis	15	Keršto Ašaros. Vaidelis. Senas Vincas	31
Ar Pažinote Liaudies Močiutę? S. Sasna	16	Tabakas ir Kova už Ilgesnį Gyvenimą. V. R.	34

STATEMENT OF THE OWNER-SHIP, MANAGEMENT, CIRCULATION, ETC., REQUIRED BY THE ACT OF CONGRESS OF MARCH 3, 1933

of ŠVIESA, published quarterly at Brooklyn, N. Y., for October 1st, 1940.

State of New York
County of Kings

Before me, a Notary Public in and for the State and county aforesaid personally appeared D. M. Sholomskas, who, having been duly sworn according to law, deposes and says that he is the business manager of the Šviesa and that the following is to the best of his knowledge and belief, a true statement of the ownership, management (and if a daily paper, the circulation), etc., of the aforesaid, publication for the date shown in the above caption, required by the Act of August 24, 1912, embodied in section 411, Postal Laws and Regulations, printed on the reverse of this form, to wit:

1. That the names and addresses of the publishers, editor, managing editor, and business manager are: Publisher American Lithuanian Workers Literary Assn., 46 Ten Eyck St., Brooklyn, N. Y.

Editor, Anthony Bimba, 46 Ten Eyck St., Brooklyn, N. Y.

Managing Editor, Anthony Bimba, 46 Ten Eyck St., Brooklyn, N. Y.

Business Manager, D. M. Sholomskas, 46 Ten Eyck St., Brooklyn, N.Y.

2. That the owner is: (If owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of the stockholders owning or holding one per cent or more of total amount of stock. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a firm, company or other unincorporated concern, its name and addresses, as well as those of each individual member, must be given.) American Lithuanian Workers Literary Assn., 46 Ten Eyck St., Brooklyn, N. Y., President, P. Pakalniškis, 70-42 Link Ct., Maspeth, N. Y., Secretary, D. M. Sholomskas, 46 Ten Eyck St., Brooklyn, N. Y., Treasurer, O. Depsas, 62 Union Ave., Brooklyn, N. Y.

3. That the known bondholders, mortgagees, and other security holders owning or holding 1 percent or more of total amount of bonds, mortgagees, of other securities are: (If there are none, so state.) None.

4. That the two paragraphs next above, giving the names of the owners, stockholders, and security holders, if any, contain not only the list

of stockholders and security holders as they appear upon the books of the company but also in cases where the stockholder or security holder appear upon the books of the company as trustee or in any other fiduciary relation, the name of the person or corporation for whom such trustee is acting, is given; also that the said, two paragraphs contain statements embracing affiant's knowledge and belief as to the circumstances and conditions under which stockholders and security holders who do not appear upon the books of the company as trustees, hold stock and securities in capacity other than that of a bona fide owner; and this affiant has no reason to believe that any other person, association, or corporation has any interest direct or indirect in the said stock, bonds, or other securities than as so stated by him.

D. M. SHOLOMSKAS,
Business Manager.

Sworn to and subscribed before me this 28 day of September, 1940.
(Seal)

LILLIAN COLWELL,
Notary Public.

Clerks No. 434.
Reg. No. 1061.

(My commission expires March 30, 1941.)

SVIESA

The Light

Politikos, Mokslo, Meno ir Literatūros
Trimėnėsinis žurnalas

Prenumeratos kaina: metams \$1.00.
Pavienis numeris 25c.

Leidžia Amerikos Lietuvių Darbininkų Literatūros Draugija, 46 Ten Eyck Street, Brooklyn, N. Y.

Redakcinė komisija: Dr. J. J. Kaškaitis, R. Mizara, A. Bimba, A. Gilmanas, J. Kuodis.
Atsakomąsias redaktorius: A. Bimba.

No. 1.

Sausis-Vasaris-Kovas (January-February-March), 1941

Metai VIII

Ar Pasikartos Istorija?

Kažin kokia baimė ir isterija užkrėtė mūsų kraštą. Visus užgulė priešaudrinė atmosfera. Be galo sunku kvėpuoti. Bejėgumo dvasia vyrauja kaip rašytam, taip gyvamam žodyje. "Niekio nebepadarysi," atsidusęs numoja ranka vidutinis pilietis.

Kaip tik tokioje atmosferoje puiki dirva veistis karo kurstytojams ir raganų gaudytojams. Tad jų ir prilapojo visuose kampuose. Kiekvienas šarlatanas, kiekvienas liaudies priešas, kiekvienas krašto pardavikas, kuris tik moka pasipuošti patrijotinėmis plunksnomis, nūnai gali paraduoti didvyriui. Sunku beprasidėti žmogui, kuris myli liudį ir savo kraštą, kuris nemato jokio išganymo einamoje europinėje skerdynėje. Jis būna apšauktas "penktakolūnistu" ir išgama. O jei dar pasirodys su gera grupe pasekėjų, bus saugiai pasodintas keturiems metams kalėjiman. Lai tavo balso negirdi liaudis, kuriai atsargiai ir sistematiškai ruošama kruvina puota.

Karas iš pabaisos padarytas kažin kokių viršdieviu, išganytoju žmonių ir šalies, kuriai niekas negrūmoja užpuolimu. Ta pasaulinė jėga, prieš kurią pusantro šimtmečio suviršum tam atgal šio krašto žmonės sukilo ir upeliais savo kraują liejo išsilaisvinimui, ir kuri šiandien turi po savo plienine letena ketvirtą dalį visos žmonijos, pasidarė spaudoje, oro bangose ir aukštarūnių oratorių kalbose dievaite, kurią kėsina kas nors išžaginti ir kurią mes turime skubintis' gelbėti. Taip ir skamba vi-

sur: "Britanijos imperijai pavojus yra mums pavojus. Mes turime būti tos imperijos arsenalu."

Arsenalu mes jau esame seniai. Už bilionus dolerių karo laivų, orlaivų, tankų, kanuolių ir amunicijos mes jau paaukojome ir dar daugiau paaukosime. Su tuo mes jau esame gerai apipratinti. Bet tik aklas gali nematyti ateities. Mūsų kraštas tempiamas ir brukamas į europinį karą. Mūsų krašte pasimota įvesti vieno žmogaus diktatūra. Paneigiama Konstitucija, Žmogaus Teisių Bilius ir Nepriklausomybės Deklaracija.

Mes jau esame atsidūrę 1917 metų didžiosios tragedijos išvakarėse.

Štai kokia baimė ateitis stovi prieš Amerikos liudį.

Vienok desperacija ir beviltingumas nieko nepagelbės. Juk jau didėja vulkanas opozicijos karo kurstytojams. Karo priešininkų armija irgi auga. Jie pareina iš visų klasių ir luomų. Organizuoti darbininkai irgi netyli. Jie karo nenori ir nesibijo viešai pasakyti.

Kiekvieno doro žmogaus šventa pareiga dabar prabilti—prabilti ir pavieniai ir organizuotai.

Lai išgirsta Rooseveltas: *Amerikos žmonės karo nenori!* Mes neduosime 1917 metų istorijai pasikartoti. Užteko tos tragedijos. Mes norime taikos ir ramybės.

Šalyn karas ir karo kurstytojai!

Lai gyvuoja taika!

LIAUDIES PROGRAMA BAIGIMUI KARO

Šių metų sausio 12 dieną Anglijoje įvyko Liaudies Suvažiavimas, kuriame dalyvavo per du tūkstančių delegatų, atstovaujančių milijonus organizuotų žmonių. Šis suvažiavimas pradėjo Anglijoje masinį judėjimą už taiką ir už įsteigimą Liaudies Valdžios.

Šio masinio judėjimo priskykyje stovi žymus Anglijos advokatas D. N. Pritt. Jisai savo prakalboje, kurios sutraukė čionai talpiname, nušvietė šito taikos judėjimo programą. Ją praavartu supažinti ir mums lietuviams, kurie irgi trokštame šiam imperialistiniam karui pabaigos.

Sios šalies darbo žmonėse, o taipgi, aš tikiu, žmonėse kiekvienos šalies, įveltos į šį karą, yra gilus troškimas, kad karas būtų baigtas galimai greičiausiu laiku.

Jie labai susirūpinę pono Churchillio kalbomis apie pasirošimą kariauti net 1943 ir 1944 metais, arba Hitlerio pažadėjimais kariauti net penkių metus. Jie supranta, kad tai reikštų neapsakomą kentėjimą, žudymą ir naikinimą, epidemijas, fizinį ir dvasinį jaunų ir suaugusių žmonių sukanėkimą ištisai visą Angliją, taipgi ištisai visą Europą.

Kiekvienos šalies valdžia sako savo žmonėms, kad nešą kitos išeities—kad tiktai pilna militarinė pergalė sumuš kitos valdžios tikslus uždėti savo viešpatavimą ant mūsų šalies. Anglijos valdžia piešia fašistinio valdymo baisybes su tuo tikslu, kad laimėti iš Anglijos darbininkų paaukojimą savo seniaj laimėtų civilių laisvių ir teisių. Vokietijos valdžia panašiai primena Vokietijos žmonių kentėjimus po Versalio taikos jungu, idant pertikrinti Vokietijos žmones paaukoti viską išvengimui uždėjimo ant Vokietijos naujos Versalio taikos.

Ir jeigu iš tiesų nebūtų kitos išeities darbininkams, kaip tik per metų eilę kariauti iki „galų“, tai ateitis tikrai būtų labai tamsi. Bet kita išeitis yra.

Jeigu Vokietijoje Susikurtų Liaudies Valdžia

Kiekvienas Anglijos darbininkas greitai sutiks, kad įsteigimas Vokietijoje tokios valdžios, kuri tikrai atstovautų Vokietijos žmonių interesus, visai pakeistų padėtį ir vestų prie greitos taikos. Aš esu tikras, kad Anglijos darbininkai neleistų savo valdžiai tęsti karą, jeigu Vokietijos valdžia nuverstų išnaudotojus ir jų fašistinius apsaugotojus, suteiktų Vokietijos žmonėms ir visiems, kuriuos turi paverges Vokietijos imperializmas, laisvę, ir pasiūlytų karo paliaubas ir teisingą

taiką, paremtą principais „neturi būti jokių aneksijų bei kontribucijų,“ su teise kiekvienos šalies žmonėms išspręsti savo ateitį ir savo valdžios formą.

Bet Anglijos darbininkai daro klaidą, jeigu jie mano, kad Anglijos valdančioji klasė iškėstomis rankomis pasitiktų tokios valdžios įsteigimą Vokietijoje ir sutiktų su tokios valdžios taikos pasiūlymais. Priešingai, visa istorija parodo, kad Anglijos valdančioji klasė bijo ir neapkenčia nieko daugiau pasaulyje, kaip tokios valdžios, kuri atstovauja šalies žmonių interesus. Kaip tik tokia valdžia įsisteigtų Vokietijoje, Anglijos valdonai dėtų visas pastangas ją sunaikinti ir susijungtų su reakcioniškiausiais elementais Vokietijoje atsiekimui to tikslo.

Tiktai energingiausia Anglijos žmonių veikla galėtų sudaužyti tokį jų valdonų planą ir pasiekti greitą taiką. Bet jeigu Anglijos darbininkams nepavyktų sulaukyti savo valdonus, jeigu jie pasirodytų taip suvedžiotais valdžios propagandos, jog palaikytų tęsimą karo prieš Vokietiją, tokiam atsitikime Vokietijos darbininkai būtų priversti tęsti kovą, bet tai jau būtų jų kova už savo interesus, o ne už valdančios klasės interesus. Tokiam atsitikime Vokietijos darbininkams kitos išeities nebeliktų. Bet jie būtų tikri, kad Anglijos darbininkuose greitai gims nusivylimas savo valdžia ir pasiryžimas sulaukyti karą nuverčiant savo valdonus. Jie taipgi žinotų, kad jų pusėje stovi didžiausia militarinė jėga pasaulyje, būtent, Sovietų Sąjunga.

Turėdami šitokias jėgas savo pusėje, Vokietijos žmonės būtų užtikrinti—net jeigu laikinai Anglijos darbininkams ir nepavyktų savo valdžią sulaukyti nuo tęsimo karo,—kad karo ilgis galima matuoti ne metais, bet savaitėmis, ir kad pasiekta taika bus pastovi taika, su ekonominiu ir politiniu progresu visiems žmonėms...

Anglijoje Liaudies Valdžios Steigimas

Jeigu tokios būtų pasekmės įsteigimo Liaudies Valdžios Vokietijoje, kuri tikrai atstovautų žmonių interesus, mes taipgi turime suprasti, kad panašios valdžios įsteigimas Anglijoje taipgi atneštų didžiausią permainą visoje situacijoje.

Liaudies Valdžia Anglijoje žinotų, kad jos pirmoji pareiga prieš žmones yra pasiekti galimai artimiausiu laiku užbaigimą karo pagelba tokios taikos, kuri nereikštų nei užkariavimą,

nei pasidavimą, bet taikos, kuri apsaugotų žmonių interesus ir padėtų jiems pastatyti naują pasaulį be karų ir ekonominių krizių.

Tokia Anglijos Liaudies Valdžia tuojuo pasiūlytą taiką pasaulio žmonėms tokiomis sąlygomis: "Negali būti jokio užgrobimo vienos šalies per kitą. Negali būti jokių kontribucijų vienos šalies kitai. Žmonės patys nuspręst savo ateitį ir savo valdžios formą."

Bet, žinoma, valdančiosios klasės yra atvejų atvejais apgavusios savo žmones, todėl tie žmonės gal nenorėtų tikėti tokios Anglijos Liaudies Valdžios pasiūlymo nuoširdumui, kol ji neduos tikrų įrodymų, jog tie pasiūlymai yra nuoširdūs. Todėl Liaudies Valdžia tuojuo suteiktų fašistinių šalių žmonėms, o taipgi žmonėms viso pasaulio, įrodymus savo nuoširdumo. Ji ne tik pasiūlytų tiems žmonėms: "Mes jūsų nepavergsime, arba mes jūsų neišnaudosime jokioje formoje—jūs patys išspręsite savo likimą." Ji įrodytų savo nuoširdumą, pasakydama Airijos žmonėms: "Anglijos imperialistiniai durtuvai nebelaikys jus padalintus; susivienykite ir išspręskite savo likimą." Ir Indijos žmonėms ji pasakytų: "Štai jums jūsų nepriklausomybė. Anglijos imperialistiniai interesai jūsų daugiau nebeišnaudos. Jums patiems priklauso jūsų ateities išsprendimas."

Kad Liaudies Valdžia pasiūlytą taiką tokiomis sąlygomis ir savo nuoširdumą įrodytų tas sąlygas tuojuo pritaikydama toms šalims, kurias Anglija nūnai valdo, argi neaišku, kad Hitleris ir Vokietijos valdančioji klasė negalėtų įtikinti savo darbininkus tęsti karą prieš Anglijos valdžią, kuri nebebūtų jiems pavojinga, kuri nebeturėtų jokių imperialistinių tikslų ir kuri siūlytų greitą ir teisingą taiką?

Argi negalima tikėtis, jog šitoks Anglijos darbo žmonių žygis ir taikos viltis tuojuo išsautų ir viršų užgniauztų Vokietijos darbo žmonėse neapykantą prieš Vokietijos valdančiąją klasę?

Argi beveik nėra užtikrinta, kad Anglijoje įsisteigimas Liaudies Valdžios būtų ženklas Francijos, Austrijos, Čekijos ir kitų pavergtų kraštų darbo žmonėms nuversti savo pavergtus?

Argi Vokietijos valdžia, net jeigu tuč-tuojuo ir nebūtų pakeista Vokietijos Liaudies Valdžia, nebūtų priversta priimti karo paliaubas ir siūlomas taikos sąlygas, arba turėtų susidurti su greitu ir plačiausiu sukilimu Vokietijos ir kitų žmonių, kuriuos dabar įvain valdo?

O gal kas pasakys: "Tai yra klaidingas įsivaizdinimas. Vokietijos ir kiti darbininkai taip suvedžioti ir taip prislęgti, jog nepaisant, ką jie jauštų, jie negalėtų priversti Hitlerį sulaukyti

karą prieš Anglijos Liaudies Valdžią." Mano atsakymas yra sekamas: Jeigu ir būtų taip, jeigu Vokietijos darbininkai ir nepajęgtų tuojuo padaryti galą savo valdžios karui, tolimesnis karo tęsimas būtų matuojamas savaitėmis, o ne metais. Nes Anglijos Liaudies Valdžia turėtų savo pusėje tvirčiausius taktininkus Europoje—kiek vienos šalies darbininkų klasę. Ją remtų Indijos žmonės, Airijos žmonės, visi iš po Anglijos imperializmo jungo išlaisvinti žmonės. Ir ji savo pusėje turėtų Sovietų Sąjungos žmones su jų galinga armija, orlaivynu ir laivynu.

Akivaizdoje šitokių milžiniškų pajėgų, kurias Vokietijos darbininkai skaitytų savo draugais, atsisakymas su Vokietijos valdančiąja klase įvyktų neužilgo.

Tai nėra tuščias sapnas. Tikrai tuščias sapnas yra tikėjimas, jog keturių ar penkių metų karas, pasibaigęs su Vokietijos, arba Anglijos valdančiąja klase galioje, duos ką nors gero kurios nors šalies darbo žmonėms.

Tad, kuomet ši Konvencija reikalauja įsteigimo Liaudies Valdžios, kuri įkvėptų pasaulio darbo žmonėse pasitikėjimą, ir liaudies taikos, kuri iš tiesų prasa linų karo priežastis, tai nėra tuščia frazė, bet gyva realybė. Tai yra praktiška politika, kuri padarytų galą dabartinėms kančioms ir atidarytų kelią į naują pasaulį, kuriame pati liaudis viešpatuotų.

Tačiau aš turiu pabrėžti, jog Anglijos žmonės turi imtis iniciatyvos. Mūsų darbininkų klasės organizacijos tebėra sveikos ir galingos, mūsų organizuotieji darbininkai turi puikų solidarumo ir pasiryžimo rekordą. Mums yra daug lengviau imtis griežto žygio, negu žmonėms bet kurios šalies po nazių jungu. Darydami tokį žygį, Anglijos darbininkai pagelbės nazių pavergtiems darbininkams imtis panašaus žygio.

Pasaulinė Žibalo Gamyba

1939 metais pasaulyje buvo pagaminta 2,150,000,000 bačkų žibalo (aliejaus). Pagamino sekamai: Jungt. Valstijos—1,310,000,000 bačkų; Sovietų Sąjunga—223,000,000; Venezuela—200,000,000; Iranas—82,000,000; Hollandijos Rytų Indija—58,700,000; Rumunija—50,000,000; Meksika—36,000,000; Iraq—30,000,000; Colombia—25,000,000; ir Trinidad 20,000,000 bačkų. Kitur buvo pagaminta mažiau.

Anglijai per metus reikalinga 254,000,000 bačkų, Francijai—147,000,000 bačkų ir Vokietijai—41,825,000 bačkų.

MOKSLO DŽIAUGSMAS LIETUVOJE

Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos piliečiai turi teisę į mokslą. Šią teisę užtikrina visuotinis privalomas pradžios mokslas, mokslo (taip pat ir aukštojo) nemokamumas, valstybinių stipendijų sistema didžiąjai aukštojo mokykloje besimokančių daugumai, mokyklinis mokymas gimtąja kalba ir nemokamo gamybinio, techninio bei agronominio darbo žmonių organizavimas fabrikuose, tarybinuose ūkiuose, mašinų-traktorių srityse.—Lietuvos TSR Konstitucijos Straipsnis 93.

Lietuvos Konstitucija laiduoja Lietuvos žmonėms teisę į mokslą. Ta teisė nėra tikrai popierinė. Ją jau pilnai naudojami Lietuvos liaudis. Mokyklinio amžiaus vaikai ir jaunimui mokyklų tinklas nuolatos plečiamas. Suaugusiems taip pat steigiamos mokyklos ir specialieji kursai.

Visą šią stebėtiną sąjudį labai tiksliai apibūdina Lietuvos švietimo Komisaras A. Venclova dienraštyje "Tiesoj" (nr. 157, gruodžio mėn., 1940.) Jis rašo:

—Galima drąsiai tvirtinti, kad mūsų kraštas per visą savo istoriją dar nematė tokio masių kultūros troškio, koks jis pasireiškė naujojoje socialistinėje santvarkoje. Ne tik pradžios, vidurinės ir specialinės mokyklos, ne tik universitetai, ne tik meno ir muzikos mokyklos niekad dar nematė tokio jaunuo menės antplūdžio kaip šiais metais. Įvairios suaugusių mokyklos, kurių daugelis dar tebėra organizavimosi stadijoje, o kitos jau dirba, į savo sienas įtraukia tūkstančius darbo žmonių, pasiryžusių atkakliai mokytis, kelti savo kvalifikaciją, įsigyti vis daugiau žinių, taip reikalingų ir socialistinėje įmonėje, ir įstaigoje, ir organizacijoje.

—Šie metai visose mūsų mokyklose—persitvarkymo metai. Mums tenka susidurti su daugybe sunkumų, sprendžiant tūkstančius kasdien išsylančių problemų, mokyklą perstatant naujais socialistiniais pagrindais. Tiek kadry trūkumas, tiek esamųjų mokytojų politinio švietimosi reikalai, tiek naujos programos ir vadovėliai, tiek patalpų stoka labai smarkiai išaugusiam mokyklų skaičiui — visa tai labai ir labai sunkina sklandžiai spręsti tas problemas, kurias diena iš dienos gyvenimas kelia prieš švietimo Liaudies Komisariata. Tačiau mes puikiai suprantame, kad Stalino konstitucijos garantuota teisė į mokslą turi būti artimiausiu laiku įgyvendinta mūsų respublikoje.

—Darbo žmonės, ilgai gyvenę užuotą, pilką, beprasmišką gyvenimą, maitinti prietarais ir skandinti alkoholizme, turi kilti, šviestis, turi pradėti sąmoningą socialistinį kultūringų žmonių gyvenimą. Kad tai kuo greičiau įvyktų, kad

mūsų kraštas būtų nusėtas tankiu įvairių mokyklų, teatrų, skaityklų tinklu, kad iš jo išnyktų tamsos ir alkoholizmo židiniai, kad būtų realizuota mūsų darbo žmonių svajonė—pastatyti puikią, gražią socialistinę respubliką, žydinčią ir laimingą,—tai uždavinys, kuriam įgyvendinti nuoširdūs švietimo darbininkai pas mus nesigaili ir nesigailės atiduoti visas savo jėgas...

Panašioje dvasioje išsireiškia ir prof. A. Purėnas, Kauno Universiteto rektorius, proga Tarybų Sąjungos stalinistinės Konstitucijos ketverių metų sukakties. Toj pačioj "Tiesoj" prof. Purėnas rašo:

—Nors LTSR dar labai neseniai tėra įsijungusi į TSR Sąjungą, kaip jo pilnaties narys, bet jau esame pajutę Stalino Konstitucijos gavinančią reikšmę visose srityse, o ypač švietimo. Mūsų aukštosios mokyklos dar niekuomet nėra turėjusios tokio skaičiaus stojančiųjų, kaip šiais mokslo metais. Vien tik Kauno universitete dėl vietų stokos teko atmeti apie 40 su viršum procentų prašymų, nors priimta buvo du kart daugiau negu kitais metais.

—Iš kur staiga atsirado tiek daug kandidatų stoti į universitetą? Atsakymas aiškus: tie visi, kuriems dėl lėšų stokos buvo uždarys aukštosios mokyklos durys, pajutę, kad jos plačiau prasi-vėrė, godžiai ėmė pro jas veržtis. Gaila, kad žymiai stojančiųjų daliai šiais metais teko pasilikti už universiteto durų dėl vietų stokos. Užtat patekusieji neturtingieji buvo maloniai nustebinti skirtųjų stipendijų skaičium. Rekordinis stipendijų skaičius, esant Kauno universitete 6 fakultetams, buvo apie 100, o šiais metais buvo pakirta 1111. Kas trečias studentas galėjo tikėtis gauti stipendijos ir ją gavo. Kitose aukštosiose mokyklose skirtųjų stipendijų proporcija apytikriai tokia pat.

—Vidurinės specialiosios ir bendrojo lavinimo mokyklos perpildytos kaip niekuomet.

—Tenka pažymėti ir visai naują dalyką švietimo srityje, tai suaugusių švietimą, kuris senoj režimo iš viso buvo užmirštas ir netgi privati iniciatyva toje srityje ne tik nebuvo toleruojama, bet atvirščiai traukoma ir slopinama. Organizuojamos vieš. mokykl., kurios jau kur ne kur pradėjo veikti, sutraukė šimtus ir net tūkstančius klausytojų. Tų mokyklų platus tinklas suteiks progą suaugusiems, sunkių gyvenimo sąlygų nuo mokslo atstumtiems darbo žmonėms, nors ir pavėluotai prasilavinti, o gabesniesiems patekti net į aukštąsias mokyklas.

—Tai didelio darbo švietimo srityje tik pradžia. Šioje srityje TSRS konstitucija per trumpą laiką teikia plačių galimų pakelti darbo žmonių švietimo lygį ir juos paruošti produktyvesniais socialistinėse santvarkos kūrėjais.

—Garbė drg. Stalinui, pirmosios socialistinės valstybės Konstitucijos kūrėjui!

Naujosios Lietuvos studentai taip pat turi ką nors pasakyti tuo klausimu. Štai Kauno Universiteto Studentų Komiteto narys žiugžda rašo (terr pat):

—Nauji vėjai pradėjo pūsti universitete. Pradidėjo naujas laisvesnis gyvenimas, kuris leidžia studentams organizuotis, rūpintis savo ekonominiiais ir kultūriniais reikalais. Dar visiems studentams gerai atmintinas universiteto autonomijos siaurinimas, pažangiųjų studentų organizacijų persekiojimas, ir pagarsėjusios "studentų atstovybės" "rūpinimasis" mūsų reikalais. Šiandien studentų komitetas prieš save turi plačią veikimo dirvą. Rūpinamės bendrabučių įsteigimu studentams. Vienas bendrabutis bus atidarytas buv. Neolithuanų namuose. Numatoma gauti patalpų dar dviem bendrabučių. Bus atidaryta valgykla studentams prieinamomis savikainos kainomis. Patalpa valgyklai jau remontuojama I-ose universiteto rūmuose. Prie Meno ir kultūros darbuotojų profsąjungos bus įsteigtas studentų skyrius, kuris rūpinsis studentų ekonominiiais, kultūriniais ir buities reikalais.

—Studentų komitetas, Komjaunimo ir LLPS studentų organizacijos rūpinasi kultūrinio auklėjimo darbu studentų tarpe. Pravedami mitingai, paskaitos, organizuojami studentų lavinimosi rateliai.

—Visas tas darbas jau dabar gerai atsiliepia į tarpusavio studentų santykius, pamažu naikindamas šovinizmą, ir tautinę neapykantą, kurią smetonininkai ilgus metus sėjo studentų tarpe. Jie rado sau palankią dirvą tarp buržuazinio studentų sluoksniu. Bet naujas studentų sąstatas, naujos Stalino konstitucijos suteiktos mokslo ir gyvenimo sąlygos nugalės šį supuvusio kapitalizmo palikimą ir padės mūsų universiteto jaunimui pravyti kitų respublikų aukštąsias mokyklas. Pradžiai tam jau padaryta.

Mokinys B. Šimonis klausia ir atsako:

—Kaip aš mokiausi seniau—ir dabar? Dabar kažkokia nematoma jėga traukia moksleivį prie darbo, kažkas jam diktuoja tą mokslo įkvėpimą, kurį dar ne visi supranta. O tai paprastas ir aiškus dalykas. Prisiminkime seniau buvusią mokyklą ir jos tvarką. Pasirodo turėjome geriau mokytis, negu dabar, nes reikėjo mokėti už mokslą,

o pasilikus antriems metams susidarytų bereikalingos išlaidos.

—Bet ne, mokytis buvo sunkiau todėl, kad ne visi turėjom tam tinkamas sąlygas; reikėjo, norint gerai mokytis, būti ištikimu mokyklos vadovybės įrankiu. Nesupratus pamokos ir prašant paaiškinti gaudavai atsakymą: "Pasisamdyk mokytoją, tada mokėsi"—po tokio atsakymo kitą kartą nedrįsdavai paklausti ir pasilikdavai nesupratus pamokos.

—Dabar, kada nereikia mokėti už mokslą, kada mokytojas pasidarė mokinio vyresnysis draugas, kada įgyvendintas tarpamokyklinis ir tarpklasinis socialistinis lenktyniavimas, mokslo dariniai žymiai pagerėjo.

Arba štai mokinys Utkevičius, kuris Smetonos laikais mokėsi valstybinėje Kauno "Aušros" mokykloje ir privatinėje Kauno Jėzuitų gimnazijoje, išdėstęs tų laikų studentų vargus, sako:

—Tik tarybų valdžia tikrai rūpinasi švietimu, pakeldama jo lygį, steigdama naujas mokyklas ir skirdama didžiausias sumas švietimui. Neturtingi mokiniai dabar tik gali jaustis, kad jie yra lygūs su kitais.

Mokslo durys plačiai atdaros visiems. Lietuvos liaudies amžiais ilgas troškimas progų mokintis ir kultūrėti pagaliau išsipildė Naujojoje Lietuvoje.

Naujo Ryto Spinduliai

Naujo ryto spinduliai
Mus įtikino giliai,
Kad mūs žemė po audros
Vėl sulaukė sau giedros.

Vilčiasparniai paukščiai štai,
Laksto ore gan aukštai,
Džiaugias, čilba jie visi,
Kad diena giedri, šviesi.

Džiaugtis ragina ir mus,—
Šalint dvasios sunkumus!

Tvyska džiaugsmo spinduliai,
Skaidrūs matos mums keliai,—
Mūs krūtinės atspira
Prieš likimą bus gera.

Drumsis erdvės debesiais,
Lems lėmimais gal baisiais,
Bet jau nuotaišos geros
Jie mummyse neužklos!

Mūsų jausmo skaidruma,—
Bus prieš viską jau pirma!

St. Jasilionis.

SOCIALISTINĖ ŠEŠTOJI PASAULIO DALIS

A. BIMBA

Anglijoje gyvena nepaprastas žmogus vardu Hewlett Johnson. Jis yra angliškos bažnyčios kunigas ir gana aukštas pareigūnas—Cantenburio katedros direktorius. Pernai jis parašė nepaprastą knygą, kurią pavadino "The Soviet Power" ("Sovietinė Valstybė"). Anglijoje šios knygos jau išplatinta 50 tūkstančių su viršum, Jungtinėse Valstijose paskleista per 150 tūkstančių. Knyga verčiama į kitas kalbas. Neužlgo ji pasieks visus civilizuosius kampus ir ją skaitys milijonai žmonių—protaujančių, įsiekančių tiesos ir šviesos žmonių.

Knyga padalinta į šešius didelius skyrius arba "knygas". Kiekviena "knyga" vėl padalinta į skyrius. Toks veikalo sutvarkymas palengvina skaitytojui sekti jo turinį.

Pirmojoje "knygoje" Johnson plačiai kalba apie save. Tos jo autobiografinės pastabos supažindina skaitytoją su knygos autorium, jo socialine kilme, jo pažiūromis į socialinius sąjūdžius. Čia, kaip veidrodyje, atspindi autoriaus ir knygos stipriosios ir silpnosios pusės. Prie stipriųjų pusių reikia priskaityti Johnsono meilę žmonėms, jo troškimą žmonijai pagelbėti, jo pastangas teisingai suprasti Sovietų Sąjungą ir jos aukštus pasirodymus, pagaliau jo didelį nuosirdumą prieinančiam prie didžiųjų problemų.

Prie silpnųjų pusių priklauso jo bandymas aukštuosius komunizmo idealus suderinti su krikščionybės mokymais ir pateisinti tikėjimą į Dievą ir pomirtinį gyvenimą, apvelkant tikėjimą misteriška suknele. Remiantis jo išvedžiojimais, tai krikščionybė yra tikrai nekaltas kapitalizmo auka, pagauta ir supurvinta.

Sako Johnson: "Jeigu kapitalizmas varžo mokslą, tai jis taip pat kaneveikia krikščionybę, padaro negalimu krikščioniui reikalauti teisingumo, laisvės, kūrbingo prabangaus gyvenimo ir vis besiplečiančio broliškumo kiekvienam žmogui" (p. 41). Ir toliau: "Jokiu būdu aš negaliu suderinti kapitalizmo su krikščionybę." Kristus buvęs vargšų prietelius, o ne turčių ir tt. Pabaigoje savo knygos kunigas Johnson vėl sugrįžta prie šios temos ir plačiais bruožais daro išvedžiojimus, kaip nesą ir negalį būti skirtumo ir prieštaravimo tarpe komunizmo ir krikščionybės, —žinoma, apvalytos, "tikros" krikščionybės. Tiesiog jis ir sako: "Aš noriu pasiūlyti, kad komunizmas savo pozityvėje prasmėje nėra pamatinis

religijos priešas, juo mažiausia krikščioniškos religijos" (p. 313). Ir vėl: "Komunistui, kaip ir krikščioniui, visuomenė stovi pirmoje vietoje. Žmogus pasireiškia tikrai visuomenėje. Komunistas savo siekimu harmoningos visuomenės padaro krikščionį besarmatūmi. Čionai jis (komunistas) pasirodo tikruoju paveldėtoju krikščioniškojo siekimo" (p. 319).

Ten pat Johnson bando sukritikuoti marksistinę filosofiją, griežtai atmesdamas ir pasmerkdamas dialektikinį ir istorinį materializmą. Tai esąs pasenęs, atmesdamas supratimas ir tt. (p. 313).

Su visa šita Johnsonso filosofija, aišku, negalima sutikti. Visa ši kritika yra klaidinga.

Veikalo "Sovietinė Valstybė"

Tikslas

Tačiau šitos silpnosios Johnsonso knygos pusės anaipol neparodo, kad pati knyga yra bevėrtė. Knygos vertybė pasilieka. Pats knygos tikslas juk nėra tas, kad išrišti krikščionybės santykių su komunizmu klausimus, arba išrauti iš kieno nors galvos moksline marksistinę filosofiją, o jos vieton įdėti religinę filosofiją. Knygos tikslas yra nuosirdžiai ir bešališkai suprasti Sovietų Sąjungos socialistinę santvarką, supažindinti su ja pasaulį ir atmušti plačiai paskleistus melus prieš tą šalį, kuri gali būti ir yra visai žmonijai kelrodžiui į naują, laisvą, prakilnų ir prabangų gyvenimą.

Be to, sako autorius, "tam tikruose žmonių sluoksniuose yra giliai šaknis suleidęs prietarų ringumas ir neapykanta link Sovietinių Socialistinių Respublikų Sąjungos. Už tą jų neapykantą ir nepakantą mes nūnai užmokame kraują ir ašaromis." Autorius trokšta, kad tokie žmonės taisyty savo klaidą—nors dabar, nors jau pusėtinai vėlai. Jis įsitikinęs, kad jie taip klaidingai nusiteikę link Sovietų Sąjungos dėl nesupratimo ir nepažinimo Sovietų Sąjungos naujo gyvenimo ir aukštų idealų. Todėl jo tikslas šioje knygoje suteikti jų protui teisingų informacijų apie socialistinį šeštadį pasaulio. Johnson mano, kad kai jie pamatys tiesą, jie ją supras.

Mano supratimu, "Sovietinė Valstybė" veikalo autorius šitą tikslą pilniausiai pasiekė. Tame ir glūdi šio nepaprasto dvasiškio šios nepaprastos knygos didžioji vertybė. Ji parašyta tokiu

grauži, tokiu lengvu stiliu, jog kiekvienas, kuris ją skaitys,—skaitys, taip sakant, "atviru protu", nuoširdžiai, trokšdamas ir įieškodamas šviesos,—negalės pasilikti giliai nesuįdant. Kuris gi buvo persigėręs prietarais ir neapykanta prieš naująją santvarką, perskaitęs Johnsono veikalą, bent jau susvyruos, jeigu visai nepakeis savo nusistatymo. O tas, kuris ir pirmiau simpatizavo socialistinei santvarkai, sustiprės savo įsitikinimuose ir energingiau stengsis jiems laimėti kitus.

Užteks tiek abėnų broužų apie knygą ir jos autoriaus tikslus. Reikia žodis kitas tarti ir apie patį knygos turinį. Vieta nepavelina plačiai apsisistoti. Pasitenkinsime tik keliomis pastabomis.

Naujo Gyvenimo Planas

"Antroje knygoje" arba skyriuje autorius kalba apie Sovietų Sąjungos planą dėl naujos visuomenės. "Nuo šio audrų ir nelaimių drebančio kapitalistinio pasaulio", pradeda autorius, "kur senieji visuomenės pamatai griuva, kur moraliskumas žaginamas, kur mokslas neigiamas, kur gamyba trūkdoma ir kur skurdas nestabdomas, mes pagaliau kreipiamės į Sovietinį pasaulį" (p. 63). Šiame pasaulyje randame naują gyvenimą. Kas svarbiausia, kad tasai "socialistinis žemės šeštadalis jau perėjo bandymo laipsnį". Dabar jį daug lengviau mums pažinti. Oh, žinoma, sunkumų ir trūkumų dar yra, dar galima rasti. "Tačiau paskutinių dvidešimt dviejų metų didieji pasiekimai ir paskutinių šešerių metų progresas, kuomet santvarka buvo jau pilnai socializuota, yra tokie milžiniški, jog išlaukinis pasaulis negalįs ignoruoti, kas ten dedasi. Tie blogumai, kurie kitose šalyse išblasko mokslą ir į nieką paverčia krikščioniškąją moralę, ištirpsta iš kelo, kai socialistinė Rytų civilizacija pavaduoja Vakarų plutokratinę santvarką ir viešpatavimą" (pp. 63-64).

Šioje knygoje Johnson labai ryškiai parodo Sovietinės santvarkos paveldėjimus nuo carizmo —baisų atsilikimą visose gyvenimo srityse, be-rastiją liaudyje, neišmatuojamą liaudies skurdą, primityvišką žemdirbystę, atsilikimą pramonėje. Naujas gyvenimas pradėtas kurti beveik iš nieko, ant baidų griuvėsių, sunaikinimo ir skurdo. Jis primena Pirmąjį Pasaulinį karą ir Rusijos vaidmenį, revoliuciją, civilį karą ir taktininkų kriminališką intervenciją, atskyrimą ir boikotą iš kapitalistinio pasaulio pusės. Prieš naująją santvarką visų pirma stovėjo dvi neatidėliojamos problemos: apginti šalį nuo išlaukinių priešų ir pakelti gamybą (p. 79). Reikėjo armijos, rei-

kėjo karo pabūklų, reikėjo dirbtuvių, reikėjo geležies ir plieno, drapanų ir maisto!

Prie caro Rusijos liaudis buvo mokinama nu-sižeminimo ir atsidavimo likimui. Bolševikai tu-rėjo užiebtą viltį, pasiryžimą, tikėjimą į gali-mybę gražaus, linksmaus, prabangaus gyvenimo. Leninas buvo tasai genijus, kuris puikiai su-prato visas tas problemas ir mokėjo su jomis grumtis.

Paskui Johnson pereina prie Sovietų vadovy-bės išdirbimo genijalaus, viską-matančio, viską-pasiekiančio ir apimančio plano dėl naujo, socia-listinio gyvenimo, dėl beklasinės visuomenės. Ta vadovybė mokėjo pasikviesti talkon ir įkin-kyti darban mokslą, kuris carinėje gadynėje buvo laikomas neišvengiama blogybe. Ir šian-dien, kaip niekur kitur visam pasaulyje, socia-lizmo žemėje puikiai bujoja tūkstančiai moks-linių įstaigų ir institutų, beveik iš saujalės aukš-tąjį mokslą baigusiu žmonių senaisiais laikais, Sovietų Sąjungos inteligentijos armija pasiekė 9,600,000 (p. 97)! Tie atsieikimai atėjo ne per kampus ir užkampius, ne kur ranka kur koją, bet pagal rūpestingai išdirbtą moksliską planą.

Trečioji knyga pašvęsta nušvietimui laimėji-mų pramonės, žemdirbystės ir susisiekimų sri-tyse. Visose tose srityse pasiekimai tokie milž-i-niški, jog Sovietų Sąjunga "greitoje ateityje su-silygins industriniai su toliausiai nužengusiomis kapitalistinėmis šalimis. Turėdama savo sunkią-ją pramonę, savo karo pabūklus ir savo nuolat kylantį gyvenimo lygį, jina pagaliau stovi saugi audrų ir sąjudžių pasaulyje" (p. 139). Autorius šioje knygoje supažindina skaitytoją su Sovietų Sąjungos neišsemiamais žališios medžiagos šaltiniais — geležies, anglies, žibalo ir tt. Atsieikimai šalies elektrifikacijos srityje nušviečiami la-bai ryškiai. Johnson primena, kad Marksas ir Engelsas buvo labai susidomėję elektros pajė-gos galimybėmis moderniskam gyvenime. Geni-jališkasis Leninas elektros pajėgos išvystymą laikė neatidėliojama problema. Jis pasakė: "Komi-unizmas yra: sovietinė valdžia plus visos šalies elektrifikaciją" (p. 149).

Johnson skaitlinėmis skaitytojo neprivargina, "neužmuša." Jeigu jis paduoda kai kurias skait-lines, tai tik tam, kad parenti savo išvedžioji-mus ir parodymus. Už tai visa knyga skaitosi kaip kokia apysaka.

Moraliniai Atsieikimai

Ketvirtoji knyga pavadinta: "Didžiausias Ge-ras Didžiausiam Skaičiui." Jis ją padalinęs į še-šius skyrius. Tų skyrių pavadinimai duos skaity-tojui suprasti, apie ką autorius kalba. Štai jie:

1) Socialistinės planingos gamybos moraliniai rezultatai. 2) Nauji horizontai. 3) Atdari keliai. 4) Naujoji moterystė. 5) Sovietinė moteris Rytuose. 6) Dirbtuvės demokratija.

“Nedvejojamai medžiaginiai rezultatai yra stebėtinai dideli”, sako autorius. “Bet moraliniai rezultatai dar stebėtinesni” (p. 185). Ir jis paduoda glėbius neginčijamų faktų apie socializmo moralinius laimėjimus, apie liaudies kultūrinį pakėlimą, ypatingai apie laimėjimus išlaisvinime moterų iš priespaudos, prietarų ir priklausomybės. Kas gi daugiausia naikina ir ēda darbininką arba inteligentą kapitalistinėje santvarkoje? Ogi *baimė* — baimė netekimo darbo, baimė krizio, baimė ligos, baimė senatvės vargo ir tt. Tuo tarpu “niekas taip staiga nekrinta į akį atsilankius į Sovietų Sąjungą, kaip stoka baimės”, sako Johnson. Nereikia bijoti pavarymo iš darbo, nes darbininkai patys valdo pramonę; nereikia bijoti krizio, nes socializme krizio nėra; nereikia bijoti senatvės, nes senatvėje būsi aprūpintas pragyvenimu ir tt. (p. 187). Planuota gamyba, planuotas gyvenimas visas tas baimes nušlavė nuo vieno šeštadalio pasaulio.

Penktoji knyga pašvęsta beveik išimtinai Sovietų Sąjungos tautiniam ir rasiniam klausimui. Išnyko tautinė ir rasinė neapykanta. Visos tautos ir tautelės, visos rasės, visos žmonių grupės sugyvena gražiai ir harmoningai. Nebėra pogromų, nebėra tautinio pavergimo—visi žmonės, visos tautos, visos rasės naudojasi pilniausia lygybe. Stalinas buvo tas žmogus, kuris pirmiau, negu kas kitas, įsigilino į tautinę problemą ir išdirbo programą, kurios pagalba Komunistų Partija ir sovietinė valdžia puikiausiai ją išrišo. Autorius plačiai apsisoja prie visos eilės sovietinių respublikų, ypatingai prie daugybės įvairių tautų ir žmonių Artimuosiuose ir Toliuosiuose rytuose. Parodo jų praeitį—baisią, liudną praeitį—ir plačiai apibudina jų dabartinį laisvą ir kultūringą gyvenimą.

Johnson apie Socialistinę Konstituciją

Šeštoje ir paskutinėje knygoje arba skyriuje autorius kalba apie “protinus ir dvasinius horizontus” socialistinio gyvenimo. Jis čia paima ir palukštena Sovietų Sąjungos Konstituciją. Nušviečia pamatiniąsias piliečių teises ir laisves. Šią Konstituciją jis pavadina “Sovietiniu Teisių Čarteriu”, kuriam lygaus pasaulis nebuvo pirmiau matęs. Ši konstitucija, sako Johnson, garantuoja kiekvienam piliečiui:

Teisę dirbti,
Teisę pailsėti,
Teisę mokintis,

Teisę prie medžiaginio saugumo senatvėje ir ligoje.

O kas svarbiausia, kad šitos ir kitos Sovietų Sąjungos piliečio teisės nėra vien tik prakilnus troškimas ant popieros. Jis tas teises turi ir jomis naudojasi (p. 304).

Toliau Johnson sako:

“Politinė lygybė reikalauja ekonominės lygybės. Sovietų Sąjunga šią lygybę turi. Mūsų demokratija... niekados nepasieks savo vaisingumo, pakol mes nepasiekime Sovietų vadovybės ir nelaimėsime visiems ekonominės laisvės ir lygybės...”

“Sovietų Sąjunga padėjo stiprius pamatus. Nauja dvasia kvėpuoja milijonuose gyvybių, kuriuos dar tik vakar buvo parbloktos ir prispaustos, ir apsiereiskia naujose valdžios formose... Tikrieji demokratai turi džiaugtis taip galingu laimėjimu dėl žmonijos pažangios dvasios” (pp. 308-309).

Tų jėgų, tų laimėjimų centre, vadovybėje, tovi Stalinas. Ką apie Staliną mano “Sovietinė Valstybė” autorius? “Stalinas,” Johnson sako, “nėra joks orientališkas despotas. Jojo pagaminta konstitucija tai parodo. Jo pasirengimas atsisakyti galios tai parodo. Jo atsisakymas pasiimti sau daugiau galių, prie jau turinčiųjų, tai parodo. Jo pasiryžimas vesti savo žmones naujais ir nežinomais demokratijos keliais tai parodo... Kai praslinks šitie pavojingi ir neramūs laikai ir kuomet istorikai galės ramiai pasverti faktus, mažai yra abejonės, kad Stalinas stovės kaip milžinas tarpe nykštukų, žmogus, kuris, ne taip, kaip kiti, kurie grobia galią dėl savęs, išlaisvino ir privedė tą didelę žmonių šeimą, kuria mes vadiname Sovietų Sąjungą, prie teisingo panaudojimo galios, su mielu noru atiduodama jiems galią, kuri yra ištikrųjų jų, tokiame laipsnyje, kokiam jie ją supranta ir moka panaudoti” (pp. 309-310).

Tai tik keli, labai trumpi bruožai apie veiklą, kuriam lemia figuruoti tarpe labai nedaugelio pačių žymiausių istorinių veiklų dar ilgai po to, kai šita audrų ir perkūnijų gadinė bus prabėgus, o šviesi naujo gyvenimo saulė švies visai žmonijai. Idant pilnai šį Johnsono veiklą įvertinti, tai reikia jį pačiam atydingai skaityti.

V. TAURO LITERATŪRINĖ KURYBA

(Skaityta minėjimo proga, 1940 m. spalio mėn. 5 d., Brooklyne)

DR. A. PETRIKA

Žmogus, kurs pavojų bauginis nemanė,
I priekį kurs ėjo tą slidųjį kelią,
Šiandieną tebūna pasveikintas mūsų,
Nes joje kelionė mums nuotaiką kelia!
St. Jasillonis.

Šiandien mes minime mūsų bendro bičiulio, V. Tauro-Vidiko, literatūriniai visuomeninio darbo sukaktį; mat, šiemet sukanka 30 metų, kaip jisai dirba Amerikos lietuvių spaudoje bei organi-

V. TAURAS-VIDIKAS

zacijose. Be abejo, tai pulkas metų; tai pusė žmogaus sąmoningo amžiaus! Tačiau aš čia nebandysiu daryti plačios jo visuomeninių darbų analizės; manau, tai atliks kiti mūsų gerbiamo solemnizanto draugai. Aš apsiribosiu tik jo darbais, nuveiktais poezijos bei eilėraščių srity.

Daugelis mūsų savo jaunystėje esame bandę rašyti eilėraščių. Ne vienas manėme esąs pašauktas apdainuoti gamtą, meilę, gyvenimą. Jaunystė, tai impresionistinis amžiaus periodas. Tokiomis tai jaunuoliškų polėkių valandomis—daž-

nas mūsų pasibalnojęs Pegasą bandė joti į Parnasą.* Tačiau nedaugeliui teko laimėti joti į tą Muzų šventovę! Poezija buvo susižavėjęs ir V. Tauras-Vidikas, ir jis rašė eilėraščių. Jo pažintis su poezija, tiesa, nebuvo ilga, jis nebuvo chroniškas eilemanas. Gyvenimas jį pastūmė į jam svetimą, prozaiškesnę sritį. Jo statomos pilys dausose sugriuvo nuo pirmos kiek smarkesnės audros. Vienok ir iš tų keleto jo sukurtų eilėraščių matome, kad V. Tauras-Vidikas turėjo neabejotino gabumo, o gal ir talento, eilėraščiui rašyti. Jo eilėraščiai, sukurti prieš 35 metus, skaitosi ne prastai, kaip kad ir dabar mūsų periodikoje telpantieji. Štai vienas jų, „Sukilk,“ parašytas 1904 m. Jo autorius, tuo metu buvęs Kauno kunigų seminarijos auklėtinis-klierikas, esąs stipriojo romantiniai tautinio atbudimo įtakoj, rašė:

Sukilk, o Lietuva, narsiai!
Kovos ugnim jau tu alsuoji;
stiprybę savo pajutai
ir savo sūnus jau ginkluoji.
Lauktoji laisvė lai įvyks
ant griuvėsių senų gadynių;
vergijos šmėkla teišnyks
tarp mūsų pilių ir tvirtynių!
Šalie karžygių-milžinų,
sutraukyk retėžius tirionų!
už kardo su aidais dainų
Kudirką, Jovarų, Maironijų!

Eilėraščiui, kaip matome, stoka tikslumo, per daug jame žaidžiama generalizacijom, per daug pozuojama. Tačiau, su nedidelėmis pataisom, galėtume jį skaityti kone aktualiu net ir šiandien: siekti laisvės, teisybės, šviesos, etc.

Kitas, tais pačiais metais rašytas, ilgokas jo eilėraštis, „Naktį ant Dubysos Kranto,“ gana gražiai apdainuoja mėnesienos naktį, kada vienišo klieriko siela veržiasi į erdvę, į žvaigždes, į mėnulį... Štai trejetas jo posmų:

Kaip veidrodinis, aiškus Dubysos vanduo
dangų žvaigždėtą bučiuoja.
Lakštingala gieda, bet jos negirdi:
siela jau tavo sapnuoja...

*Parnasas, tai kalnas, kuriame gyvena Muzos (graikų mitas).

O mēnuo, kaip gulbē, pakilēs aukštai,
senajā tēsia kelionē;
žavēdamas, burdamas, plaukia rami,
tarsi, kaip meilēs svajonē...

Dēkui, o dēkui, mēnuli gražus,
tau už kiekvienā malonē,
kuriā tu išlēji ant vargšo žmogaus,
eidamas aukštā kelionē.

Skaitosi gana sklandžiai. Bet autorius, prašomas Ariogalos klebono Gudzinskio, norėjo "surišti gamtą su Dievu" ir įspraudė dar tris posmus, vienas kurių skamba:

Aukotojas, kunigas didis-gamta
kelti mėnulį pradėjo,
kaip ostiją didžią, kurioj visata
pagarbinti Dievą norėjo.

Šiuo banaliu "papuolu" autorius praskiedė ir sugadino šiaip jau visai neblogą eilėrašį!

Manau, jog niekam nėra paslaptis, kad šio vakaro jubiliatą tėvai buvo skyrę eiti į kunigus. Tuo metu pasiturį Lietuvos ūkininkai matė tik du keliu savo gabesniems vaikams: į daktarus arba į kunigus! Labai dažnai tėvai nei vaikų neatsiklausdavo, kuo jie gyvenime norėtų būti, ko mokytis, kam turi gabumo bei pašaukimo. Jeigu jau kieno tėvai nusitarė vaiką padaryti kunigu, tai nei "pragaro vartai" tokio nuosprendžio neatmainys. O jeigu vaikas tam priešinasi ir tėvų nenori klausyti, tai rykštė ar pantis tokį "neklaužadą" greitai "itkina"! Atmename, kad kunigų "stonui" buvo skirti dr. V. Kudirka, P. Višinskis, J. Biliūnas ir daugybė kitų mūsų tautinio atgimimo pionierių. Tik vėliau, dvasinę seminariją baigdamas, V. Tauras-Vidikas, pamatęs ir supratęs tėvų klaidą,—pabėgo iš altoriaus šešėlio.

Niekas geriau negalėtų pažinti gyvenimo kandidatų į kunigus, kaip pats seminarijos auklėtinis. Pastabas klierikas mato tarp savo kolegų ne tik puoselėjamai profesijai atsidavusius studentus, bet ir karjeristus, veidmainius, nevykėlius bei protinius menkystas. Savo eilėrašty "Praktiškas" V. Tauras-Vidikas tokius "gudragalvius" klierikus va kaip ironizuoja:

Seminarijon įstoju,
vėjų ten aš nevaikiau:
"Būsiu kunigas," galvojau;
ko reikėjo man daugiau?...

Bedievius gudriai medžiojau
ir graibiau "cicilistus";
tarp "dievočių" sužinojau
aš kelis darvinistus.

Ir nešiojau maloningai,
šias "tėveliams" žineles,
ir prastūmiau sau laimingai
klierikystės dieneles.

O kai jau "prašliaužiai" seminariją, tai rūpintis nėra ko:

Menko mokslo, silpno proto,
gyvenu, vienok, gerai;
nepažįstu akmenuoto
amžiaus tako aš visai.

Skaitosi ne prasčiau, kaip T. Tilvyčio "Diešius"! O va kaip vykusiai autorius savo eilėrašty "Prisipažinimas" "įvertina" pilką grašiangaudos klebono gyvenimą:

Laimingi ir šventi tie monai,
kuori aš žmones mokinu:
ko nori turėjai ir valdonai,
valia tai Dievo vadinu...

Aš cicilikam peklą kraunu—
jie yra nuodas dėl manęs.
Galiūnams gi aš kojas plaunu—
šie man pripildo kišenes.*

Egocentrinų-meiliškų eilėraščių srity, reikia pripažinti, autorių yra labai negausus. Ryšium su tuo galima paminėti jo "Veidas Tavo" (be datos), kur autorius skundžiasi tūlos brunetės "persekiojimu":

Veidas tavo persekioja
Kas akymirka mane,
Ir šviesoj dienos auksinės,
Ir nakties tamsios sapne.

Ir jis paveda save išimtinai josios globai:

Tu kaip angelo sargyba,
Tu kaip motinos širdis,
Saugoji mane ir guodi,
Ir kuri skaisčias mintis.

*Visi viršų minėti eilėraščiai yra tilpė "Vienybė Lietuvosninkų" 1907, 08 ir 09 m. Ten pat, ir tais pačiais metais, yra išspausdinta ir daugiau V. Tauras-Vidiko eilėraščių, k. t., "Naktis Kaune," "Vėjas," "Belaisvio Čerkeso Dalna" ir specialus Šerno suaktuvėms sveikinimas. Po jais autorius kai kur pasirašęs savo tikra pavardė, o kai kur Giraičiu, Alyru ir kitais. Yra tilpė keli jo eilėraščiai ir "Lietuvoj" (Čikagiskėj). Ten jis pasirašęs Kalnėnu. Kiti gi jo eilėraščiai parašyti jau daug vėliau: 1909, 10, 14 m. Jie išspausdinti ALDLD 1923 m. išleistame poezijos rinkiny "Svytury." Po jais autorius pasirašęs V. Topoliu. Ten yra tilpė "Mėlė—Budelis," "Neverk, Berželi," "Veidas Tavo," "Kunigo Dainelė" ir vertimai: Lermontovo "Sakelė Palestinos," Puškino "Debesys," Heinės "Seniai Aš Netikiu į Dievą" ir iš rusų "Betikslis."

Tačiau kitame eilėrašty, "Meilė — Budelis" (1909 m.), autorius jau ne taip optimistiškai nusiteikęs. Jis ten rodo neabejotiną nusivylimą, jis išmėtinęs:

Begaile! Kojomis sumynei
Tu tą, kieno siela buvai;
Jėgas išsėmėi ir sutrynei
Tą širdį, kur tu gyvenai.

Ir kas dabar iš jojo topo?—
Krūva griuvėsių nelemtų,
Besielis kūnas, ieškas kapo,—
Bažnyčia be šventų Dievų.

Jausmus kilniuosius jam išrovei;
Beviltis liko tvarinys,
Paduotas pajautimų srovei,
Ir pageidimų kalinys.

Ir jis, dėl kančių pats numiręs,
Nejaucia tų, kam reik kentėt;
Ir meilės sopulius datyręs,
Daugiau nemoka jau mylėt.

Čia skamba jau net resignacijos gaida! Pasakyta stipriai, bet nuoširdžiai. Gal dėl to autorius atjaučia net sužalotą berželį, ramina jį, būk jo žaizda nesanti mirtina, būk tik suminta širdis jau niekad negali atsigauti ("Neverk, Berželi"—tais pačiais metais):

Ko rāudi, įkirstas berželi!—
Láikinas tavo skaudulys;
Žaizda lengva, gajus medeli,—
Ji lig pavasario užgys.

Žaliais vėl lapais pasipuoši
Ir grožė tavo vėl žerės.
Širdis suminta vien dejuosi
Lig šaltai prieglaudai duobės.

Visuomeninių bei klasės motyvų V. Tauro Vidiko eilėraščiuose veikia. Matyt, tie klausimai autorių tuomet dar nedomino. Tačiau 1907 m. jis meta seminariją. Jis galiausiai pamato, kad ne "Breviorius" turi būti jo vadas ir inspiratorius, bet Markso "Kapitalas"; kad ne altorius ir maldos išves liaudį iš prietarų, tamsybės ir skurdo, bet apšvieta ir klasių kova. Tais pačiais metais jis atvyksta į Ameriką ir stoja į Valparaiso universitetą savo žinojimui pagilinti. 1910 m. jis jau redaguoja "Tėvynę," o 1911 m. Liet. Soc.

Sąjungos Brooklyno suvažiavimas išrenka jį redaktoriu "Kovos," kurią jis veda iki jos sustojimo—1917 m. pabaigos. V. Tauras-Vidikas pradeda publicisto gyvenimą: redaguoja laikraščius, rašo straipsnius bei brošiūras, verčia knygas, agituoja ir propaganduoja. Jis tampa pažangiosios lietuvių srovės vadu. Su eilėraščių rašymu galutinai atsisveikina; pamato, kad Prometėjus ir Muza—nekokie draugai! 1916-17 m. jis (bendrai su V. Kapsuku ir P. Grigaičiu) redaguoja "Naujosios Gdynės" žurnalą. Gi "Laisvės" redakcijoj dirba jau suvirš 19 metų. Taigi jo nuopelnai Amerikos lietuvių darbininkiskajai spaudai— gana dideli! Kaip žurnalistas, publicistas ir mokslo populiarizatorius, galima be apsirikimo sakyti,—jis neturi amerikiečiuose sau lygaus.*

Šiandien V. Tauras-Vidikas neša ant savo pečių 55 metų našą. Kitaip sakant, gyvena jau antrąją—ir sunkesniąją—savo amžiaus dalį. Per tą pulką metų jis medžiaginių turtų sau nesukrovė ir, galima drąsiai sakyti, jų jau nesukraus! Regimai, tai nėra jo gyvenimo siekis. Tačiau švietimo srity—jo darbai labai dideli, todėl ten glūdi ir jo turtai. Tūkstančiai lietuvių darbininkų savo dėkingumu ir pagarba atsimoka jam gausiau, negu didelė banko sąskaita—tai doleriais neįkainuojamas turtas, kurio jam gali pavydėti ir didžiausias piniguočius! Dėl to aš esu tikras, kad ir likusią savo gyvenimo dalį V. Tauras-Vidikas pašvęs tam pačiam darbui, kurį jis dirba jau per 30 metų. Baigiant leiskite man palinkėti jam, kaip savo daugiamečiui draugui,—ilgiausių metų!

*V. Tauras-Vidikas išvertė į lietuvių kalbą sekamas knygas bei brošiūras: K. Liebknechto "Militarizmas," Plechanovo "Anarchizmas ir Socializmas," Engelso "Mokslinio Socializmo Išsivystymas," Lenino "Valstybė ir Revoliucija," Lenino "Proletarinė Revoliucija ir Renegatas Kautskis," Bucharino "Iš Komunistų Programos," Bucharino "Komunizmo A-B-C," Markso ir Engelso "Komunistų Manifestas" ir "Komunistų Internacionalo II Kongreso Tezai," Boudino "Karolio Markso Teorijos Sistema," Bogdanovo "Įžanga į Politinę Ekonomiją," Markso "Liudviko Bonaparto Briumerio Aštuonioliktoji," Markso "Piletinai Karas Prancūzijoj," Jaroslavskio "Leninas, Jo Gyvenimas ir Darbai," Trockio "Spalių Revoliucija," vyskūpo Brown "Komunizmas ir Krikščionybė," Barbusse "Ugnyje," Oligno "Kodėl Turės Ivykti Komunizmas," Lozovskio "Tarptautinė Taryba Amatinių ir Pramoninių Profesinių Sąjungų" ir paties originaliai parašyta stambi brošiūra "Bedarbė ir Visuotinis Kapitalizmo Krizis."

*"Breviorius"—kunigų maldų knyga.

NEPRISISOTINIMO IR GODUMO LIGA

A. GILMANAS

Daugelis šiandien apverčia, apgailestauja ir net ir koliojasi, sakdami, jei ne komunistai-bolševikai, tai ramybė ant svieto būtų amžinai, darbo žmonės netaptų radikalais ir nelinktų prie socializmo. Suprantama, pirmoj vietoj taip kalba buržuajai-kapitalistai, kuriems kapitalistinė tvarka-sistema didžiausią naudą neša, kurios jie nemainytų ant nieko kito pasauly. Antroj vietoj taip kalba buržuazijos tarnai, kuriems bagočiai nepasigalbi riebiai apmokėti. Tie antrieji esti, aišku, tūli rašytojai, piešėjai, prakalbininkai ir aktoriai.

Bet tokių kapitalistinės tvarkos gynėjų rasime ir tarpe darbininkų. O jie tą daro arba per suklaidinimą, arba per neapsižiūrėjimą... Jeigu jie gerai apsižiūrėtų, tai pamatytų, jog už darbo masių kairėjimą ir linkimą prie socializmo kalti ne tiek komunistai-bolševikai, kiek kapitalistų-buržujų ir vertelgų amžinas neprisotinimas.

Dažnai žmogus negali nei suprasti, kodėl taip turėtų būti: kodėl žmogus negalėtų būti pasitenkinęs tada, kada jis jau turi daugiau, negu jam ir jo šeimynai reikia pragyvenimui, ir dar geram pragyvenimui. Kada jau užtektinai turi turto, rodosi, neturėtų bepavydėti ir kitam žmogui geresnio gyvenimo...

Kada būni vien namie, savo mieste, tai manai, kad ir visuose kituose miestuose tik vietiniai to miesto bizniais, dirbtuvėmis ir kitais komerciniais reikalais teužiima. Vienok pavažinėjus plačiau po pasaulį pamatai visai ką kitą, pamatai žmonių nesvietišką godumą ir neprisotinimą.

Amerikoje, jeigu užrišęs akis žmogų nuvežtum į kitą miestą ir atrišęs akis paleistum, tai jis iš sykiu nežinotų, ar savo mieste randasi, ar svetur. Prieš jį akis stovi ta pati Woolwortho krautuvė, A & P valgių krautuvė, ir daugelis, daugelis kitų krautuvėjų ir net profesionalų ofisų, kuriuos jis visus mato savo mieste. O jeigu jis tik gerai pasiteiraus, tai suras, jog ir tūli didieji namai čia taipgi priklauso tiems pat savininkams, kurie turi pelningesnes nuosavybes ir jo mieste. Taip, tas viskas matosi bile svarbesnio ir didesnio miesto centre, arba svarbesnėj gatvėj.

Eikime toliau. Tų didelių krautuvėjų, ypatingai taip vadinamų "department stores," savininkai nepasitenkina vien tik viena kuria. Šalimi, Amerika, sakysim. Jeigu pradėsi teirautis, tai surasi,

jog jiems priklauso didieji "department stores," didžiosios krautuvės ir Paryžiuje, ir Londone, ir Sanghajuje, ir Berlyne, ir tūlose miestuose net Afrikoje, ir Pietų Amerikoje. Susidarę net didžiausios tarptautinės krautuvėjų vertelgstės.

Nepasitenkina ir profesionalai tik viena vietele. Nors, kaip jau daugeliui yra žinoma, pavyzdžiui, advokatų jau aiškiai perdaug prisimokinusį New Yorko valstijoje, kad galėtų gyvenimą pasidaryti iš tos profesijos, jau stačiai ir leidimų naujiems praktikantams nebenori duoti, vienok yra taip vadinamų advokatų firmų, kurios apžioję advokatystės darbus ne tik New Yorko miesto, ale jų skyrius gali rasti beveik visuose Amerikos didmiesčiuose. Tuo pat metu šimtai, jei ne tūkstančiai, jaunų advokatų vaikštinėja arba be darbo, arba dirba visai kitus darbus už kelis dolerius savaitei.

Jau ir tūli daktarai nebepasitenkina tik viena savo profesijos vieta. Didmiesčiuose randasi tokių dantistų, kurie inkorporuoja savo vardą—Dr. Ouch, Inc.—ir turi jau nebe kelis atskirus ofisus, ale net keliolika tokių ofisų, kur jauni dantistai už algą dirba.

Kaip atsimename, apie dvidešimts metų atgal Amerikoje vyrų drabužiai, taipgi ir moterų, buvo gerokoj dalyj siuvmi, taip sakant, pavienių kriaučių, arba amatninkų. Tokių pavienių kriaučių, galimas daiktas, buvo šimtais tūkstančių. Jų gyvenimas gal ir buvo nepavydėtinas, vienok jie dirbo visus apskritus metus, pasidarydami sau ir šeimynai pilną pragyvenimą. Daugelis jų net pajiegė leisti vaikus daktaruosna, turėjo šiokią tokią gyvenime ateitį...

Kaip per slydžius taikus viskas tas darbo žmonių persimainė taip greit, kad nei pajusti nepajuto, kaip visas jų ir jų šeimynų gyvenimas priklauso tik saujelei kapitalistų, kelių piniguočių. Negali jie jau dirbti, kada nori, ale kada gauna. Dabar, mat, visi drabužiai pagaminami fabrikuose, kontroliuojamuose tik kelių turtuolių. Jeigu tiems keliems turčiams gamyba pelninga, tai leidžia fabrikus darban, o jei ne—visi kriaučiai gali eiti žuvauti, arba tyru oru gyventi. Kiek tie turčiai-milionieriai paiso tavęs ar tavo šeimynos!

Dar ir mūsų amžiuje ūkininkystė vis būdavo šiokia tokia atspirtis pasidaryti pragyvenimą kaip ir nepriklausomai nuo kitų, ant mažesnės

skalės, ant mažesnio sklypo. Bet ir ta proga jau slysta, ir labai greitai slysta iš po kojų visų mažųjų žemdirbių. Pavyzdžiui, Amerikoje per pereiną dešimtmetį valdžia jau turėjo šelpti mažuosius ūkininkus ne dešimtimis, šimtais ar tūkstančiais, ale net milijonais. Ir juo toliau, tuo prasčiau darosi mažajam žemdirbiui iš priežasties, kad žemių koncentravimas į didelius plotus ne tik nemažėja, ale dar didėja.

Amerikos vidurinėse valstijose, kur žemė lygi, jau senai auga ūkiai, susidedanti iš ne šimtų akrų, ale tūkstančių ir tūkstančių. Ir tai nėra kokia iš pirmo išlausta pasaka. Knyga ir neseniai loštas judis "Grapes of Wrath" parodo aiškiai, kaip mažajam žemdirbiui savo žemes, ir kaip gigantiški tūkstančių akrų ūkiai auga. Ir tų didelių žemės plotų savininkai didžiuojas, patardami ir kitiems turčiams taip daryti.

Mažas ūkininkėlis neturi progos parduoti savo produktus. Kada mėsos fabrikui reikia tūkstančio karvių, jo savininkas neis pas tūkstantį mažų ūkininkėlių pirkti po karvę; jis nueis pas tokį Garnerį ar kitą jam panašų ir nusipirks visas karves ant sykio, su vienu argumentu. Tas pat atsitinka su javais, daržovėmis ir visais kitais ūkių produktais. Todėl mažiems ūkininkėliams tenka pasitenkinti tik su trupiniais ūkiškos naudos.

Tik nereikia suprasti, kad tik Amerikoje mašų geresnio gyvenimo progos eina velniop. Panašūs dalykai eina visame kapitalistiniame sviete. Tokį pat gyvenimą buvo galima pastebėti ir pačioj mažiukėj Lietuvoj prie Smetonos tvarkos. Ten irgi komercinis-krautuvijų ir kitokis biznis ar išdirbystės jungėsi krūvon kelių savininkų rankosna. Atsirado tai "Pieno Centro" vardu krautuvijų, tai kitais vardais po visus Lietuvos miestus, priklausančių vis tiems patiems savininkams, kur galima nusipirkti, taip sakant, nuo adatos iki plūgo... Statistika parodo, jog ir žemės ūkis ten jau buvo begrištąs keliosna rankosna. Tie mažajam žemdirbiui, kurie buvo gavę iš dvarų žemių taip vadinamus sklypus, iki Smetonos pabėgimo jau buvo praradę net 50 nuošimtį tų sklypų didiesiems žemių savininkams. Taip pat šimtai ir tūkstančiai ūkininkų, kurie buvo paveldėję ūkius nuo tėvų ir protėvių, buvo praradę žemes per skolas ir kitas kliūtis didžiųjų žemių savininkams.

Ta kova už sukoncentravimą kapitalo tik keliosna rankosna eina visame kapitalistiniame sviete. Pavyzdžiui, New Yorke randasi tūla kapitalistų šeimyna, kuri savo turtą skaito tūkstančiais milijonų, o ne keliais milijonais ar keliomis

dešimtimis milijonų. Ši šeimyna taipgi svietui žinoma kaipo filantropinė, labdarybėmis užsimanti, įsteigusi ir palaikanti savo pinigais tūlus medicinos mokslo tyrinėjimo institutus, statanti savo pinigais ir bažnyčias. Atrodo, kad ši šeimyna taip dora, taip šventa, jog tik sparnų reikia ir lėks aukštybėsna. O jau apie kokias svieto neteisybes, tai nei mislyti nereikėtų. Tai taip iš tolo atrodo. Kada pažiūrį arčiau, tai ir tos bagočiausios šeimynėlės viduje yra labai daug neteisybės, godumo ir neprisotinimo purvo.

Visi darbininkai, mažieji biznierių ir mažieji ūkininkai ne tik jau mato tą neteisybę ir kapitalistų nesvietišką grobimąsi vien tik sau, ale jie jau ir jaučia, ir dar labai jaučia, tūlais atvėjais jau ir panešti nebegali tos naštos—prisena jau ir nevalgiusiems pabūti. Todėl jie jau jieško, ir be jokios propagandos ar agitacijos, kokios nors išieities iš to vargų gyvenimo. Jiems jau reikalinga tik vadų, kurie juos "iš tos peklės" išvestų. O tais vadais, ar kam patinka, ar ne, jie mato komunistus-bolševikus. Tai link jų ir krypta...

Vakar Miglos Gaubė Žemė

Vakar miglos gaubė žemę,
Liūdo lankos ir miškai,
Jausmas laukė saulės šypsnio,
Širdį gniauzė vien skausmai.

Akys geidė žvelgti toli,
Siekti melsvumą dangaus,—
Miglos kelią joms užstojo,
Trukdė siekio taip kilnaus.

Jau širdis skausmuose skendo,
Lūpos keiksmą ėmė pint,—
E, dalia sunkaus likimo,
Kas galės besuraminti?!

* * *

Budo vėjas, nešė džiaugsmą,
Džiūvo ašaros akių;
Sklandės miglos, nes pabūgo
Sparnų vėjo, taip lakių.

Ak, širdis jau pralinksmėjo,
Akys melsvumą išvys,
Tuoj atneš mūs žemei bučkį
Mielas saulės spindulys.

Žiu!—miglyno jau neliko!
Sklandos, nyksta debesiai.
Saulė džiaugsmo ratais rieda,
Vis į širdį, vis tiesiai!

St. Jasilionis.

AR PAŽINOTE LIAUDIES MOČIUTĘ?

S. SASNA

Kas toji baltaplaukė moteriškė, prie kurios stiprūs asmenys ir skaitlingi būriai žmonių yra ėję klausti patarimų ir pagalbos, kurios vadovybėje yra išrišę daug painių ir didelių problemų, kurios ugningų prakalbų žodžius gauda minios skersai ir išilgai mūsų didelę šalį, kurią liaudis su didele pagarba ir meile vadina "Mūsų Močiutė"?

ELLA REEVE BLOOR

Manau, kiekvienas sekęs spaudą ir Amerikos liaudies gyvenimą, jos kovas, jau žino, jog čia kalbama apie Ellą Reeve Bloor.

Taip, apie ją. Tačiau kiekvienam kyla klausimai: iš kur ji sėmėsi tą begalinę ištvermę, sumanumą; iš kur 78 metų senutė imasi jėgos keliauti po šalies tolimus kraštus ir nešti liaudžiai solidarumo, broliškos meilės ir taikos dvasią? Tą norisi sužinoti, norisi išgirsti ir tame, pagaliau, ateina pagalbon pati Močiutė Bloor su savo puikia autografiška knyga "We Are Many,"

("Mūsų Yra Daug"), kurioj ji trumpais bruožais supažindina su savo gimdytojais ir prose nuoliais; su savo vaikystės-jaunystės draugais ir su savo skaitlinga, mylima šeimyna; su milijonais darbo žmonių ir su penkių dešimtų metų liaudies kova už geresnį būvį ir piliečio teises. Aišku, jūs norite perskaityti tą knygą. Jos svarbą geriausia apibūdina Elizabeth Gurley Flynn, įžangoj prie knygos rašydama:

"Knyga yra svarbi ne dėlto, kad autorė yra 78 metų senumo, ji svarbi dėlto, kad 78 metų senumo amerikė moteris, kuri parašė tą knygą, yra komunistė."

Taip, ji svarbi dėlto, jog ten aprašoma "tikroji Amerikos liaudis, masės darbo žmonių, biedni tarp pertekliaus, bedarbiai tarp daugybės darbų, persidirbę gavus darbą."

Neturėjo Aukštų Mokslių

Močiutė Bloor vaikystėje ir jaunystėje negavo aukštų mokslų, tačiau dėka įgimto smalsumo žinoti ir dėka inteligentiškos šeimos aplinkumai ji neišėjo iš namų visai nepasiruošus gyvenimui.

Jos tėvas, Charles Reeve, kriaucius, atsikraustė į New Yorką iš New Jersey 1860 m. Čion vedęs gražuolę ir apsucrią žmoną Harriet Amanda Disbrow apsigyveno Staten Islande, kur liepos 8-tą, 1862 m., gimė jų pirmutinis kūdikis Ella, dabar žinomoji Močiutė Bloor. Nekartą reakininkai, pykdami ant Ellos Bloor už ugningas prakalbas, pasiūlo jai "grįžti ten, iš kur atvažiavus." Bet jie iš to nedaug laimėtų. Nors ji ten dabar negyvena, tačiau minint 75 metų sukaktį ten surengton pramogon suvažiavo tūkstančiai žmonių, tad ir išdeportavimu negalėtų jos atskirti nuo masių.

Jos prosenuoliai kovojo Amerikos revoliuciniam kare, o tėvas civiliam kare. Ankstybiausiu svarbiu prisiminimu jos gyvenime buvo Lincolno nužudymas ir masių gedėjimas didžiojo prezidento.

Savo motinai ji dėkinga už jos paruošimą gera šeimyninke, kas, sako Bloor, "buvo man labai pravartu dasigyvenus didelės šeimos;" iš motinos pusės senutei Emmeline Disbrow—už nustatymą prieš girtybę, o iš tėvo pusės, dėdei Dan Ware už išblaškymą iš jos religinių prietarų.

Esant pas tėvus didelei šeimynai—dvylikai

vaikų, Ellai lankyti mokyklą teko tik lig 14-kos metų, tačiau tai nebuvo jos vienintelė apšvieta. Būdama 10-ties metų, Ella su tėvu, tuomet jau turėjusiu vaistinę, skaitydavo Scott, Eliot, Dickens ir kitų žymių autorių raštus. Motina mokino ją matematikos. Būdama 12-kos metų jinai jau pažinojo garsųjį poetą Walt Whitmaną ir pradėjo tėmyti ir suprasti jo raštus ir idėjas, pradėjo užmegsti pažintis su daugeliu aukštai prasilavinusių žmonių, tad jos akyratis jau ir tuomet buvo daug platesnis už jos amžiaus jaunuolių.

Apart kitko, ji nuo savo motinos išmoko tolerancijos. Bloor su pasigrožėjimu prisimena, kaip kartą jos motina persidėvė prie vaikų pagelbėti kaimynų mergaitę ir kaip didelė formalistė tėvo sesuo ėmė motinai išmėtinėt už valgomą sykiu su tarnaitė, bet jos motina tik pasijuokė iš tautos. Ir kaip motina susidragavo su neturtinga netekėjusia motina, kad išgelbėtų ją nuo palikimo paniekos ir vienatvės. Deja, Ellos motina mirė vos sulaukus 38 m., prie bėlaikinio gimdymo, palikdama Ellą 17 metų.

Ella jau nuo vaikystės įdomaudavus, dėlko aplink juos gyvenantieji ant kalno žmonės turtingesni, ir dėlko slėnyje, lušnose gyvenanti skursta, bet jai niekas to neatsakydavo. Kartą geras šeimos draugas kunigas taręs: "Pas mus visada bus biednų."

Bet Ellai nerajosi, kad biednų nebūtų. Ji nepaliovė įjieskojus biednystos priežasčių ir būdų biedniams gelbėti. Dėlto ji savo jaunystėje buvo pasišovus būt sociale darbuotoja, paskiau pryčere, dar paskiau misioniere; perėjo eilę partijų, jose įjieskodama liaudžiai išeities iš skurdo. Bet kiek padirbus jose pamatydavo jų programos klaidingumą ir įjieskodavo ko nors tobulesnio. Tik atėjus į Komunistų Partiją jinai pagaliau pasijuto radus tą, ko per visą ankstybesnį gyvenimą įjieskojo ir su panaujinta energija metėsi Kom. Partijos auklėjimo darban. Tai partijai ji darbuojasi be pertraukos iki šių dienų.

Įjieskodama pagalbos biedniams, ji dėlto dar jaunutė būdama buvo ten, kur ėjo kova prieš išnaudojimą ir neteisybes. Pirmą baisią priešmases papildytą neteisybę atidengė prieš jos akis jos mylimo dėdės sūnus Lucien Ware, buvęs stenografu Molly Maguires teisme, kuriamė pasišventę mainierių kovotojai buvo sufrėmuoti. Lucien žinojo, kad 24 vyrai, iš kurių 19 turėjo būti pakarti, buvo nekalti.

Bendri įsitikinimai juodu suvedė į artimą draugingumą ir vos 19-kos metų Ella neužligo tapo Lucien žmona. Studijuojančio vakarais advokatūros jauno studento žmonai teko krausty-

tis iš vietos vieton, sekiojant vyro darbą. Šeimyna didėjo, bėgiu 2 metų ir devynių mėnesių jie turėjo jau tris kūdikius. Pagaliau kūdikius ištkio liga ir jų namuose vienu kartu buvo dvijos šermenys.

Sūkurėje tų nelaimių, Ellą pradėjo bauginti mintis, kad nežūrint jos aukšinių svajonių, jos pastangų į švieses ir pilnesnį gyvenimą, jos planų visuomeniškam darbui, ji pasiliksianti pečiaus ir puodų vergė. Ją viliojo pasaulis už jos namų durų, bet jai stokavo mokslo, kuriam nebuvo nei pinigų nei laiko. Ella turėjo gabumų rašyti ir užsispyrusiai ėmė rašinėt spaudai, uždarbiais už tai gaudama tiek, kad užteko apmokėt mokytojam, ateinantiems ją mokinti namie. Ji taip išėjo daugelį kursų. Vėliau, vaikams paugėjus, mažiausiam iš tuomet turėtų keturių esant 6 metų, išsiuntus vaikų mokyklon, ji sėdavo ant dviračio ir važiuodavo į universitetą. Taip ji pasiekė to laipsnio, kad ir pati protarpiais mokino universitete. Ji galėjo inteligentiškai kalbėti bile klausimu ir yra parašius porą knygų, apart rašinėjimo į daugelį žurnalų ir laikraščių.

Motinystė ir Darbas už Idėjas

Ella iš pat jaunystės turėjo santykių su puišiomis kovotojomis, moterims, lygių teisių šalininkėmis, taipgi dalyvaudavo įvairiuose diskusijų rateliuose, tad ji nesidrovėdavo ištotti bile kokias visuomeniškas pareigas atlikti ir visame turėjo didelio pasisekimo. Bet su mažais kūdikiais nelengva išieiti, o ir išėjus, tais laikais dar daug žmonių į moterį, ypač motiną, žiūrėdavo kaip į kokį prajovą. Apie tai Ella atpasakoja savo šioje knygoje daug įdomių ir kartais grau-džių, kartais juokingų nuotikių.

Kartą Ellai jau būnant socialistiniame judėjime atėjo iš Providence, R. I., skubus pareikalavimas tuojau pribūti padėti streikieriams. Ji tuomet turėjo 5 kūdikius, kurių vienas tebebuvo prie krūties, ir globojo kelis mažus vyro broliukus. Ji vyresnius paliko vyriausio globai namie, pasiėmė kūdikį prie rankos, prisirišo sulankstomą vežimėlį prie valizos, ir vedina 12 metų dukrą Helen, kaipu auklę, nuvažiavo į streiką.

Vaikais vedina-nešina ji yra pasakius šimtus prakalbų. Tūli vaikų yra buvę kartu su ja įkalinti streikuose ir demonstracijose. Ji su šypsa prisimena tokį incidentą, kur po prakalbos pusiau poniškai publikai, laike klausimų, atsistojo apie 11-kos metų jos sūnelis Klair ir paklausė:

"Gal jūs malonėtumėt pasakyt publikai, ką jūs darote su savo vaikais, kada išeinatė sakyt pra-

kalbų? Ponia greta manęs apie tai be paliovos kalba."

Daugelis ponių suklegėjo juoku, manydamos kalbėtoja "pagauta," bet ji tik nusišypsojo ir atsakė:

"Puikus klausimas, jaunuoli, ir labai vietoj, kad tu, mano sūnau, to klausai. Matote, aš juos veduos su savim, štai ką aš darau."

Tarp jos ir vaikų visuomet buvo geriausias susipratimas ir draugiškiausi ryšiai. Savo gabumu ir patyrimais gyvenime ji pagelbėjo vaikams. Jie išaugo pažangūs, pirmaeiliai darbuotojai savo srityje. Tarp jų randasi smuikininkė, slaugė, mo-kytojas, rašytojas, organizatorius ir žemės ūkio kolektyvų pionierius. Sulaukus anūkų ir pro-anūkų, Močiutė Bloor tebėra centru ir mylima globėja didelės, inteligentiškos šeimos.

Liaudies Kovų Paveikslas

Jos knygoj, kaip ir jos gyvenime, atsispindi pusšimtis metų Amerikos darbininkų ekonomi-nių ir politinių kovų. Kur kritiškiausia streiko padėtis, ar svarbiausia politinė kampanija, ar gelbėjimas klasių kovos kalinių, ten matysi Mo-čiutę Bloor. Jos gyvenimas neatskiriamas nuo kovų, o liaudies kovos nuo jos gyvenimo.

Skaitant jos knygą, su Močiute nukeliaujam į bažnyčią, kur po priedanga evangelijos ji "py-čina" prieš vaikų darbą. Įeinam su ja į Chicagos skerdyklas, kuriose laike jos tyrinėjimo viešpa-tavo Sinclairio "Raiste" aprašytoji pekla. Per-gyvename Calumet mainierių tragediją, kurioj kompanijų godumas nužudė 73 mainierių kūdi-kius, taipgi Ludlow, kur šerifai sušaudė 13 strei-

kierių kūdikių. Su ja gyvai prisimename pereito imperialistinio karo isteriją ir pokarinę reakci-ją, krizius. Jos veikloje matom liaudies kovą už gelbėjimą Sacco Vanzetti, Mooney ir kitų reak-cijos aukų. Ji supažindina su nepaprastai sun-kiomis sąlygomis, kuriose prisiėina darbuotis far-meriams pastangose apginti savo žemę ir būvį nuo monopolistinių interesų ir pirmus fermerių atsiekimus įsteigime bendradarbiavimo tarp far-merių ir miestų darbininkų. Su ja matom ir Ko-munistų Partijos ir jos spaudos augimą ir bujo-jimą.

Močiutė Bloor gyvai ir įspūdingai taip pat nu-veda mus į naują pasaulį — Sovietų Sąjungą, kur jau kūnyta tas, apie ką kitų šalių darbinin-kai tebesvajoja.

Ar sulaukus to brandaus amžiaus—78 metų, Močiutė Bloor mano pasitraukti ir gėrėtis pra-eities nuopelnais? Anaipol. Ji sako, kad jos dar-bai lig šiol nebuvo pasiaukojimu, bet "privilegija ir džiaugsmu nešt socializmo žibintą, ir tas ži-bintas turi būti išlaikytas skaisčiu ateinančiomis dienomis. Tamsiomis dienomis, gal—tikrai jos bus didelis įsitempimo dienomis. Mano didžiau-sis troškimas ir noras yra išlaikyti savo sveikatą ir pajėgą tam, kad galėčiau tęsti darbą ir kovą už socializmą."

Už geresnį ir naudingesnį gyvenimą sau, myli-mai šeimynai ir savo brangiems draugams, dėl pilnesnio pažinimo mūsų didelės ir gražios šalies ir virš visko, pažinimo Amerikos prakilnios liau-dies, kad išmokti būti naudingi dalyviu liaudies kovose už laisvą ir gerbuvingą gyvenimą visiems, jūs privalote perskaityti Ellos Reeve Bloor kny-gą "We Are Many."

LIET. PILIEČIŲ TEISĖS IR PAREIGOS

Tarybų Lietuvos Konstitucija sako:

90 STRAIPSNIS. Lietuvos TSR piliečiai turi teisę į darbą, tai yra teisę gauti garantuotą dar-bą, apmokamą pagal jo kiekybę ir kokybę.

91 STR. Lietuvos TSR piliečiai turi teisę į poilsį.

92. STR. Lietuvos TSR piliečiai turi teisę gau-ti medžiaginį aprūpinimą senatvėje, o taip pat susirgę netekę darbingumo.

93 STR. Lietuvos TSR piliečiai turi teisę į mokslą.

94 STR. Moteriai Lietuvos Tarybų Socialisti-nėje Respublikoje suteikiamos lygios teisės su vyrų visose ūkio, valstybinio, kultūrinio ir visuo-meninio—politinio gyvenimo srityse.

95 STR. Lietuvos TSR piliečių teisių lygybė, nepareinamai nuo jų tautybės ir rasės, vi-sose ūkinio, valstybinio, kultūrinio ir visuome-ninio-politinio gyvenimo srityse yra neperžen-giamas įstatymas.

96 STR. Piliečių sąžinės laisvė užtikrinti Lie-tuvos TSR-oje bažnyčia atskirta nuo valstybės ir mokykla nuo bažnyčios. Religinį kultū atli-kimo laisvę ir antireliginės propagandos laisvę pripažystama visiems piliečiams.

97 STR. Sutinkamai su darbo žmonių intere-sais ir socialistinei santvarkai sustiprinti, Lie-tuvos TSR piliečiams įstatymu garantuojama:

- žodžio laisvė,
- spaudos laisvė,

- c) susirinkimų ir mitingų laisvė,
d) gatvių eisenų ir demonstracijų laisvė.

98 STR. Sutinkamai su darbo žmonių interesais ir liaudies masių organizacinei saviveiklai bei politiniam aktyvumui išugdyti, Lietuvos TSR piliečiam užtikrinama teisė jungtis į visuomenines organizacijas, profesines sąjungas, kooperatyvinius samburius, jaunimo organizacijas, sporto ir gamybos organizacijas, kultūros, technikos ir mokslo draugijas, o aktyviausieji darbininkų klasės ir kitų darbo žmonių sluoksnių piliečiai jungiasi į Visąsąjunginę komunistų (bolševikų) partiją, kuri yra priešakinis darbo žmonių būrys jų kovoje dėl socialistinės santvarkos sustiprinimo bei išplėtimo ir vadovaujas visų darbo žmonių organizacijų, tiek visuomeninių, tiek valstybinių, branduolys.

99 STR. Lietuvos TSR piliečiams užtikrinama asmenų neliečiamybė. Niekas negali būti suimtas kitaip, kaip tik teismo nusprendimu arba prokuroro sankcija.

100 STR. Piliečių buto neliečiamybę ir susirūpinimo slaptumą saugo įstatymas.

101 STR. Lietuvos TSR suteikia prieglaudos teisę svetimšaliams piliečiams, persekiojamiems

dėl darbo žmonių reikalų gynimo arba mokslinės veiklos, arba tautinės išvaduojamosios kovos.

102 STR. Kiekvienas Lietuvos TSR pilietis turi laikytis Lietuvos TSR konstitucijos, pildyti įstatymus, žiūrėti darbo drausmės, dorai atlikti nęti visuomenės prievoles, gerbti socialistinio bendrojo gyvenimo taisykles.

103 STR. Kiekvienas Lietuvos TSR pilietis turi saugoti ir stiprinti visuomeninę, socialistinę nuosavybę, kaip šventą ir neliečiamą Tarybų santvarkos pagrindą, kaip tėvynės turto ir galybės šaltinį, kaip visų darbo žmonių pasiturimo ir kultūringo gyvenimo šaltinį.

Asmenys, kurie kėsina į visuomeninę socialistinę nuosavybę, yra liaudies priešai.

104 STR. Visuotinė karinė prievolė yra įstatymas. Karinė tarnyba Raudonojoje Armijoje yra garbinga Lietuvos TSR piliečio prievolė.

105 STR. Tėvynės gynimas yra šventa kiekvieno Lietuvos TSR piliečio pareiga. Tėvynės išdavimas—priesaikos laužymas, persimetimas prieš pusę, žalos darymas karinei valstybės galiai, šnipinėjimas—baudžiama visu įstatymo griežtumu, kaip pati didžioji piktadarybė.

Miglotam Pasaulyje

MISKŲ DAR-KAS

(Vaizdelis)

I.

Kanados Ontario provincijos metropolį, pačioje didžiausioje judėjimo vietoje yra pūkiai išpuštas restoranas (valgykla). Viduje minkštos sėdynės, stalai ir grindys dengti tam tikromis kiljonėmis.

Čia dirba penki nuolatiniai darbininkai—es: dvi uniformuotos stalų tarnaitės, virėjas, jo padėjėjas ir indų plovėjas.

Jurgis—indų plovėjas—dirba po dvyliką valandų į dieną už aštuonis dolerius savaitinės algos. Apart darbo, kurį jis turi atlikti, jis turi klausyti trijų bosų, kurie kiekvienas duoda savotiškus įsakymus.

Virėjas, apie penkiasdešimt penkių metų senis, be galo nervuotas, sukrypęs, be lazdos pagalbos negali išeiti ant gatvės. Tai savotiškų ypatybių žmogus: bosas ir kartu virėjas.

Už mėnesio laiko pasamdo į virtuvę antrą svetimą tarną, senio virėjo padėjėją. Jurgis manydamas, kad esant dviem svetimiems tarnam vir-

tuvėj, bus priimčiau—nudžiunga. Tai buvo apsirakta: Juozas, virėjo padėjėjas, pasirodė klasiškai nesusipratęs darbininkas.

Juozui padirbus porą dienų, senis virėjas apsiranta: Juozui atsisėdus valgyti, jis paleidžia vėdintuvą ir virtuvės duris atidaro. Šaltis greit pradeda viešpatauti virtuvėje. Juozas trauko pečiai—šalta.

Juozas susinervuoja, ima šaukt vyresnį bosą.
—Štai, žiūrėk, kaip atsisėdus valgyti, jis paleidžia vėdintuvą, atidaro lauko-virtuvės duris... taip kiekvieną kartą.

—Jis juokauja ir tu gali juokauti.
—Matai, aš nevakarieniavęs, dirbsiu tik iki dviejų nakties,—išėjus bosui, Juozas grąšina senui virėjui.

—Jei nenori dirbt po dviejų, gali eit dabar, aš nepaisau—atkerta senis.

* * *

Juozas padirbęs kelias savaites, pradeda kalbėt su Jurgiu apie išnaudojimo sistemą ir gavęs

žinių, atpasakoja bosui, manydamas tuom prisigerint. Bosas atkreipia į jį atydą ir trumpam laikui senis virėjas apsimalšina.

—Tu gerai kalbi, mes dirbam šitam bosui.— Klausinėja Juozas.

—Mes dirbam ne tik šitam bosui, o dar dešimtam už jo... Jis taip pat yra išnaudojamas, tik to nemato.

—Tu priešingas policijai, kapitalizmui ir bizniui?

—Ne, policijai nepriešingas: šioj tvarkoj būt negalima be policijos. Nei bizniui nepriešingas. Tik noriu, kad biznieriai suprastų, jog ir jie yra išnaudojami. Kapitalizmui aš priešingas.

* * *

Senis virėjas pradeda ginčytis su Jurgiu.

—Tau nebus liuosos dienos, turi dirbt visas septynias dienas savaitėje.

—Ne, aš nedirbsiu.

—Kitas čia dirbs.

—Ne mano dalykas, kas čia dirbs, aš nedirbsiu, jei neduosit liuosos dienos.

—Pirmiau dirbęs darbininkas, dirbo visas septynias dienas.

—Ar ilgai dirbo? Paėmėt darbininką, kuris neturėjo cento tam sykiui pavalgyt, tai buvo priverstas dirbt.

—Tu turi pinigų?

—Turiu, ar ne, bet aš pats pasiimsiu vieną liuosą dieną savaitėje. Jei jum nepatinka, tai galit kito pasijieškot.

Senis virėjas ima nervuotis.

—Aš pats plausiu torielkas.

—Plauk, daugiau uždirbsi.

Pagaliau senis, apkaitęs, atsisėda—nutyla.

* * *

Lapkričio mėnesio dvyliktą, Jurgis gavęs liuosą dieną, pereina kelis restoranus.

—Tu bosas?—užklausia vienam restaurane.

—Taip.

—Darbininkus gauni iš unijos?

—Ne, jokios čia unijos nėra!

Tuo kalba užsibaigia. Boso veidas pasikeičia, jis nekalba. Koks tai "pusponis" iš šalies atydziai tēmija į Jurgį.

Užėjus į kitą restoraną, tarnaitės nepaprastai skubina, dirba... Savininkė, stora moteris, kuo tai nepatenkinta, stovėdama už baro rūko cigaretę, dūmai kamuoliais sukasi virš jos galvos. Jurgis neturi progos paklaust tarnaičių, ar jos priklauso unijai. Pasėdėjęs išeina.

* * *

Restoranų darbininkų unijos raštinėj.

—Pirmu kart čia?—Klausia raštininkas.

—Taip.

—Kaip sužinojai apie šią vietą?

—Per vieną restorano tarnaitę.

—Iš kur atvažiavai į Torontą?

—Iš šiaurės, Kapuskasing, Ontario.

—Kur dirbi?

—Restaurane ant Karalienės gatvės.

—Kaip ilgai?

—Du mėnesiai.

—Kiek darbininkų dirbate?

—Svetimi keturi: dvi tarnaitės, aš ir virėjo padėjėjas.

—Kiek valandų dirbate į dieną?

—Dvyliką valandų.

—Kokios algos?

—Aš už torielkų plovimą gaunu aštuonis dolerius savaitėje, tarnaitės po devynis dol., virėjo padėjėjas septynis.

—Kodėl jis už taip mažai dirba?

—Jis klasiniai neprotaujantis, bijo bosų, nusilenkia.

—Gerai moka...—Pasityčioja raštininkas.

—Žinai kiek reikia įstojimo unijon?

—Ne.

—Dviejų dolerių penkiasdešimts centų; dirbant po dolerį penkiasdešimts centų mokėt kas mėnesis.*

—Gerai, sutinku.

—Ateik kitą kartą, pakalbėsime, dabar užrašysiu tavo pavardę ir antrašą.

Raštininkas rašo.

—Sužinok virėjo padėjėjo antrašą, atnešk man, aš pasiysiu darbininką, kuris pakalbės su juo: tą padarys slapta, nesakyk kokiam tikslui. Vėliau paskelbsim streiką tam restoranui ir pareikalausim pakėlimo algų... Nebijok, jei ateis nuo darbo, tai aš pasiysiu į kitą restoraną.

—Sutinku.

II.

Restaurane pastovių tarnaičių nėra. Dėl nepaprastos skubinio sistemos ir savininkų, ypač senio virėjo, pasityčiojimų, jos padirbė po dieną kitą meta darbą ir eina kitur įieškot darbo.

—Dar viena prostitutė,—senis virėjas žiūrėdamas į Jurgį, pasiepia merginą, atėjusią klaust darbo.

—Tu darbo įieškai?—užklausia Jurgis priėjęs prie merginos.

*Unijos nariams alga: keturiolika dolerių virėjo padėjėjui, vienuolika dolerių plovėjui, dešimts dol. tarnaitėi—už devynių valandų darbo dieną ir šešių dienų savaitę.

—Taip.—Ašaros pasirodo jos akyse.

—Eik ten,—Jurgis jai nurodo žinomą vietą.

Mergina užsirašius gatvės numerį, padėkavo-
jus, išeina.

Pristoją dirbt nauja, apie dvidešimts metų am-
žiaus, graži lyg purpulinė lėlė, tarnaitė. Ji pa-
dėda Jurgiui: apšluosto torielkas, peilius. Į se-
nio virėjo pasityčiojimus atkerta be jokio pa-
graižinimo.

—Kaip tavo vardas?

—Merė.

—Kokios tautos?

—Aš... Aš škotė.

—Panaši į finę...

—Ne, ne... aš ne finė.

—Hi-i-i... hi-hi-hi...—visa gerkle nusijuo-
kia senis virėjas.

—Durnius! Juokiasi. Jurgis klausia, kokios aš
tautos.

Jos darbas buvo stalus aptarnaut, bet veikiau-
sia pamačius, kad negalės dirbt, tyčia, pykinda-
ma senį virėją, visą pusdienį dirbo virtuvėj su
Jurgiu. Pietų laike atleido ją nuo darbo.

Ant ryt nauja, vidutinio amžiaus, taip pat
škotė, smarkaus judėjimo tarnaitė pasamdoma.
Kaip ir pirmoji, priėjus prie Jurgio, šluosto to-
rielkas ir mėgina kalbėt su juo.

—Nekalbėk su manim, jis karščiuojasi.

—Oho, gerai, aciū,—mergina nubėga į restau-
raną.

—Senis virėjas yra bosas, kalbėk su juo, jis
bus geresnis. Pataria iš seniau dirbanti tarnaitė.

—Hi-hi-hi-hi...—Į senį virėją, antru kart
įbėgus virtuvėn.

—Aš ją sutaisyčiau... Šianakt... Sutaisy-
siu... ji nori... aš sutaisyčiau, sutaisyčiau...—
jai išėjus iš virtuvės, klegia senis virėjas.

Senis laikydamasis už lentynų, svyrnuodamas
prišliapsi prie jos, pagriebia viena ranka ją už
sprando ir prikiša nosį:

—Eisim šianakt kartu į mano kambarį?

Tarnaitė užrausta iš gėdos. Senis, kartu bo-
sas—kaip čia atsikratyt jo?!

Jurgis juokiasi. Antrą dieną jis paaiškina
tarnaitėi, kad ne iš jos juokėsi, o iš senio virėjo.
Tarnaitė tuo buvo užganėdinta. Bet senis ne-
perstoja prie jos lindęs, todėl padirbus kelias die-
nas, mergina atsiskaito nuo darbo.

Bosai pradeda manevrus prieš Jurgį. Senis
virėjas pradeda neliest Juozo, priekabiauja
prie Jurgio.

—Imi aštuonis dolerius savaitėj, turi dirbt...
Mažiau muilo eikvok, viskas brangsta.

—Viskas brangsta, tik darbininko alga stovi
ant vietos.

Senis labai susinervuoja, ima rėkt:

—Ką tu čia dirbi? Kiek čia darbo?

—Torielkas ir grindis išplaunu, bulvių pri-
skutu ir daug įvairių darbų...

Senis, matydamas, kad Jurgis jo nepaiso, pra-
deda užbaigt beprotišku žaidimu.

—Ha-ha-ha... Jurgi,—tėmydamas į jį ir įėjusią
tarnaitę.

—Jurgi, še—meta iš vištos išpjovęs skilvį ant
išplautų grindų.

—Nori kito?

—Ne, pasidėk sau.

Senis nusiramina.

Ant ryt vėl nauja, provokatoriška kalba:

—Rusija eina karan, duoda pagelbą Vokietii-
jai,—kalba senis virėjas.

—Niekas nežino apie Rusiją ir niekas nežino,
kaip bus Anglijai.

Įeina kitas bosas, atsisėda prie stalo. Senis vi-
rėjas pasirėmęs ant mažos kapojimo kulbės;
Juozas, jo padėjėjas ir Jurgis.

—Vokiečiai visus paims, Rusija eina pagel-
bon,—kalba vyriausias bosas.

—Vokiečiai buvo silpni, beginkliai po didžiojo
karo; dabar jie stiprūs, todėl atsimoka savo bi-
čiuliams,—atsako Jurgis.

—Norėjo pastatyt prieš Rusiją,—įsikiša Juo-
zas.

—Taip, jie norėjo. Bet vokiečiai nenorėjo
prarast visko, ką nuo jų gavo,—atsako Jurgis.

—Je, politika... Štai kokia politika,—Jurgis
kumštį sugniaužęs parodo.

Visi nutyla, pradeda dirbt. Tarnaitė įbėgus,
užganėdintai kalba.

—[sakymas nuo gubernatoriaus, atėjo pasiun-
tinė peržiūrėt... Dabar turi mokėt po dvide-
šimts šešis centus už darbo valandą.

—Žiūrėjo į knygą?—Atsiliepia senis.

—Nerado.

—Ateis kitą kartą.

Tarnaitėi išėjus, senis virėjas tęsia:

—Tik merginų žiūri. Čia moterų šalis. Vyrų
niekas nežiūri, jie už nieką...

—Uniją suorganizuot, turi būt unijos nustaty-
tos algos ir darbo valandos, kaip tarnams, taip
tarnaitėms,—atsako Jurgis.

* * *

Jurgiui nėsant virtuvėj, senis virėjas klau-
sina Juozo:

—Tu nugalėtum Jurgį?

—Taip, aš jį sutaisyčiau... Hi-hi-hi...

Juozas dešimts metų jaunesnis už Jurgį ir iš
šalies pažiūrėjus, kiekvienas pasakytų—Juozas
tvirtesnis. Bet ne tame dalykas. Išprovokavus
peštynes tarp darbininkų, bosai bus saugūs.

Gruodžio mėnesio dvidešimts pirma diena nepaprastai užimta. Jurgis nuo vienuoliktos ryto iki dešimtos valandos vakaro, apart dešimts minučių pietų laiko, dirba be sustojimo: torielkas verčia glėbiais iš vandens. Juozas priėjęs prie plovimo vietos, plaunasi rankas, nesitraukia, tyčia trukdo laiką.

—Traukis į šalį, man reikia dirbt.

—Nespėji... tinginys...

Jurgis pastumia Juozą, Juozas kerta su kumščia. Jurgis iš lėto, sugniaužęs kumštį, angliškai, duria Juozui į akį. Juozas iš karto krinta ant grindų. Jurgis su keliu prispaudžia jam krūtinę ir prideda priedo porą "burnų."

—Bosas! Bosas! Ponas, gink!

Bosas pribėga, pagriebia Jurgį už pečių, atitraukia nuo Juozo.

—Maniau, kad Juozas nugalės Jurgį, todėl iš karto negyniau, bet žiūriu, Juozas ant grindų—betvarkiai kalba bosas.

—Štai, ne per didelę kumštis, bet viduj yra pilno, galiu su trimis apsidirbt.—Jurgis parodo kumštį ir kalba. Bosai pasižiūri viens į kitą ir dirbtinai nusijuokia.

III.

Pristoja dirbt nauja tarnaitė, dvidešimts metų amžiaus, nedidukė, rūsų tautybės, bet Kanadoj gimus ir anglų kalbą geriau žino, negu rusų. Graži, nepaprastų ypatybių mergaitė.

Senis virėjas, paprastai, pradeda ir prie jos priekabiau.

—Ei, tylėk!— I antrą dieną atkerta seniui.

Daugiau nei senis, nei kiti jos nekliudo, ji dirba ir gerai atlieka darbą.

May dirbant, praeina keli desėtkai tarnaičių, kartais ji dirba viena kelias dienas, kol bosai gauna naują tarnaitę. Ji mažai kalba. Atrodo, kad ji visai nesupranta jokios draugystės su vyrais, ar šiaip kokių pramogėlių.

—Kur buvai antradienį, Jurgi, teatre?—Vieną kartą jinai paklausia.

—Ne.

—Tai kur, ant šokių?

—Ne.

—Tai kur buvai?

—Kitą kartą pasakysiu.—Kalba užsibaigia.

Senis virėjas ir Juozas, ištempę akis, lyg stiklinėmis, tēmija į Jurgį ir į May.

Jurgis buvo unijos raštinėj, kalbėjo apie darbininkų kovas už geresnį būvį. Todėl prie tokių automatų nenorėjo pasakot May apie tai, o meluot nebuvo jokio pamato.

Kiek dar padirbus, May meta darbą ir eina įieškot kitur.

* * *

Juozas per ilgą laiką pritiria savo kailių, pradeda įdomautis.

—Padirbk čia ilgiau, susipažinsim.—Jurgis kalba į naujai pristojusią dirbt tarnaitę.

—Mažas atlyginimas, ilgos valandos.

—Sutaisyšim... dirbk...

Vienas nepaprastai jaukus šeštadienis. Saulė beria į šviežiai sniegu pridengtą žemės paviršių savo gausius šviesos spindulius. Gatvekių ratų dundėjimas girdisi iš tolo. Banguoja, lyg pavasarį pristinukus upę, gatvėmis publika. Restoranas pilnutėlis svečių...

Jurgis su Juozu prieina prie už baro stovinčio boso ir paduoda jam algų pakėlimo, darbo valandų sutrumpinimo ir unijos pripažinimo reikalavimus!

Pasirašyk! Ne, tai išeinam streikan.

Bosas nutirpsta, atsigrižta į langą, pamato unijistus, darbininkus piketuojant už durų!

Sutartį pasirašo....

Miškų Dar-kas.

DABARTIS

Baubia kanuolės, ritasi tankai
šiame baisūniškam kare;
Krinta gyvybės tartum lapeliai
Pačiam jaunystės gražume.

Argi malonu šiandien gyventi
Tarpe šių ašarų, skausmų,
Kai girdis šauksmas sužeistųjų,
Laukuose mirstančių draugų?

Verkia tėveliai žilagalvėliai,
Atėjus žiniai į namus,
Kad žuvo, nebegriš pas juos jau
Jų buvęs mylimas sūnus.

Kur pirma buvo gražieji miestai,
Dabar tik griuvėsių kalnai;
Po jais dar guli palaidoti
Seneliai, moterys, vaikai.

Liūdi pasaulis nusiminęs;
Laukia išvargintas žmogus,
Kad karo debesys nuslinktų
Ir būtų gyvenimas ramus.

Tik kapitalas linksmas šaipos,
Paslėpęs veidą už maskos:
Jam milijonais auksas auga
Ant žemės krauju permerktos.

Petras Pilėnas.

AFRIKA: JOS GYVENTOJAI IR GERYBĖS

D. M. SOLOMSKAS

Kaip Atrodo Afrika?

Nors Afrika ir yra dalis Senojo Svieto, bet Europos žmonės ilgai nieko apie ją nežinojo. Tik šiaurinė jos dalis yra kietai surišta su Viduržemio Jūros istorija.

Sachara, kur smėlį vėjai pusto, kaip žiemą sniegą, kur susidaro žmogui pavojus būti užneštam ir numirti dykumose be vandens, užtvėrėdavo Afrikos tyrimą. Jūrininkai bijodavo plaukti to-

Afrikos žemėlapis, kuriame parodoma įvairių imperialistų šalių kontroliuojamos kolonijos.

liau, kaip dabartinio Morocco pakraščiai, nes jūros labai šturmingos. Be to, jie tikėdavo į religijos mokslą, kad žemė paplokščia, kad galima nusiversti. Jie manė, kad jeigu jie plauks už tų bangų, tai tikrai pateks į velnio nasrus. Tik 1487 metais portugalas kapitonas Diaz apiplaukė vakarinį Afrikos krantą ir tai tik tada, kada karalius įsakė jam plaukti ir surasti kelią į Indiją. O jeigu kapitonas grįžtų Indijos nesuradęs, tai būtų apkaltas retėžiais iki gyvos galvos!

Mokslininkas Vasko da Gama 1498 metais apiplaukė Afriką ir pasiekė Indiją. Taigi, matome, kad Afrika buvo apiplaukta vėliau, negu Kolumbas atrado Ameriką, taip pat iš kitos pusės įeškodamas kelio į Indiją.

Afrikos tyrimas ėjo labai lėtai. Stoka gilių užlajų, vandenpuolingos upės, tankūs miškai ir raistai, didelės smėlio dykumos, aukšti kalnai, įvairus gyventojų sąstatas, daugybė žvėrių ir daugelis kitų priežasčių tam trukdė. Dar viduje devyniolikto šimtmečio buvo ištirtas tik trečdalis Afrikos.

Prie jos ištyrimo ir atidengimo daug prisidėjo mokslininkai Livingston ir Stanley. Livingston išgyveno Afrikoj nuo 1841 iki 1873, per 32 metus, kur jis ir numirė. Stanley išbuvo 8 metus.

Bet Afrikos ištyrimas ir dabar dar toli atsilikęs nuo Amerikos arba Europos. Kelių stoka. Dabar gelžkeliai Afrikoj sudaro tik 5% pasaulinių gelžkelių kiekio. Reikmenų perkėlimą atlieka daugiausiai ant pečių—karavanų keliu.

Jos Plotai, Gyvuliai ir Žvėrys

Afrika yra labai didelis kraštas, užima 11-500,000 ketvirtininių amerikoniškų mylių. Ties jos viduriu eina žemės pusiaujis—ekvatorius, kur diena ir naktis visados lygios, po 12 valandų, kur karščiausia žemės vieta. Nuo ekvatoriaus į pietus ir šiaurūs Afrikos plotai siekia iki 35 laipsnių, arba tik biskį už tropiškų juostų. Todėl Afrikoj nėra žiemos.

Afrika iš visų pusių apsupta jūromis ir okeanais. Nuo Europos ją skiria Viduržemio Jūra; nuo Azijos—Raudonoji Jūra. Apie 100 mylių plotas jungia ją sausžemiu su Azija. Bet per tą sausžemį perkastas Suez Kanalas. Iš piet-rytų jos kraštas plauja Indijos Didžiojo bangos, o iš pietų ir vakarų Atlantiko.

Didžiausios upės: Nilius, Kongo, Niger ir Sinėja. Didžiausi ežerai: Tanganyka, Victoria, Nyassa, Rudolph, Chad ir Tana.

Afrikoj yra daug aukštų kalnų. Visa piet-rytinė Afrikos dalis labai kalnuota. Kai kurie kalnai siekia iki 20,000 pėdų aukščio, kaip tai, kalnas Kilimandžaro turi 19,718 pėdų, o Kenja—17,040 pėdų. Aukštų kalnų yra ir Raudonųjų ir Viduržemio jūrų pakraščiais.

Oras Afrikoj karštas. Tik pačiame šiauriniame

ir pietiniame galuose jaučiamas žiemos oras. Šiaurinėj Afrikoj auga skujinių medžių ir net aržuolų. Vidutinė ir pietinė Afrika yra motina palmų ir kitų šiltų kraštų medžių.

Afrikos miškuose veisiasi daug draskančių žvėrių, kaip tai, tigrų, levų ir kitokių. Taipgi gyvena laukinės ožkos, antilopos, kupranugariai, žirafai, nosiaragiai, drambliai, zebrai, leopardai, beždžionės, strausai ir daug kitokių. Afrikos tankumynai pilni didelių smauglių, krokodilų ir kitokių šliaužlių.

Afrikos Gyventojai

Afrika retai apgyventa, tik po apie 4 žmones ant kiekvienos ketvirtainiškos mylios. Mokslininkas Darvinas prileido, kad Afrikoj galėjo išsivystyti pirmutinis žmogus. Jos miškuose ir dabar gyvena gorilos ir šimpanzės, kurios iš visų žemesnių gyvūnų yra artimiausios žmogui. Afrikoj atrasta akmeninio amžiaus žmogaus įrankių.

Dabar Afrikoj gyvena daug skirtingų rasių žmonių. Per tūkstančius metų jie maišėsi, maišėsi ir jų kraujas. Prileidžiama, kad Afrikos pietai buvo tėvyne gelsvų *bušmenų*, medžiotojų, su jų aštria kalba. Vidutinė Afrika yra buvusi tėvyne nykštukų, negrūtų arba pigmių. Jie gyveno grupėmis, o dabar yra suvaryti į pačias blogiausias gyvenimui šalies vietas—miškus. Juos persekiojo didesni, galingesni.

Vėliau į Afriką iš Azijos atsidangino *hamitų* veislė. Tai buvo apie 6,000 metų atgal. Jie turėjo varinius įrankius, užsiėmė ne vien medžiokle, bet ir gyvulininkyste, iš dalies ir žemdirbyste. Vėliau į Afriką atėjo semitai, o apie septintą šimtmetį dabartinės skaitlinės—*semitai-arabai*. Vėliaus Afrikos „svečiai“ buvo *indo-europiečiai*, kurie tapo Afrikos gyventojų ponais ir jų pavergėjais.

Mes negalėsime šio straipsnio rėmuose pateikti bent kiek smulkmeniškesnį aprašymą Afrikos gyventojų, jų papročių, jų užsiėmimo ir jų gyvenimo. Tik tūlomis pastabomis ir pasitenkinsime. Šiaurinėj Afrikoj gyvena berberai, maurai, žydai, felachai, koptai. Sacharos dykumose gyvena tuaregai ir kitos žmonių giminės. Pietinėj Afrikoj—chamitai, negrai, fulbe ir kiti. Juodspalviai susimaišę su geltonspalviais bušmenais.

Afrika—Turtingas Kraštas

Nepaisant, kad Afrikoj yra daug nepereinamų miškų ir raistų, kalnų ir baisių smėlio dykumų, bet Afrika yra turtingas kraštas. Tiktai kol kas jos turtai nėra moksliniai ištirti, nėra protingai naudojami. Imperialistinis kapitalizmas sten-

giasi kuodaugiau siai iš jos prisiplėsti, nepaisant, kaip tas atsilieps į sausžemio reikalus.

Afrikoj dar nesurasta didelio kiekio juodo metalo, bet už tai daug surasta brangaus *žvilgančio* metalo: žalvario, švino, bronzos, aukso, sidabro ir daug rūšių brangakmenių—deimantų ir kt.

Afrikoj auga rugiai, kviečiai, kukuruzai, avižos, ryžiai ir kitokie javai. Auga arbata ir kava. Gausiai dera medvilnė, cukraus nendrės ir tabakas. Anglų-Egipto Sudanas yra turtingas medvilnės derlium. Gausiai dera gumos medžiai, kurių vien mažoje Liberijoje yra per 10,000,000.

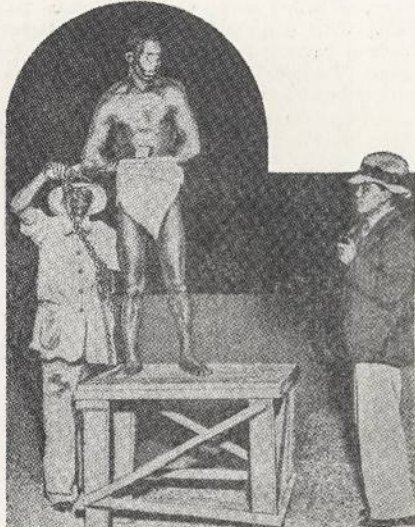
Baisus valzdas: vergų medžiotojai, pajutę pavoja, meta į vandenį negrus.

Bet baltiems „civilizatoriams“ Afrikoj per daugelį metų už vis brangiausias tavoras buvo jos juodspalviai gyventojai—negrai, kuriuos jie gaudė tūkstančiais ir pardavinėjo už vergus. O kada atskiro žmogaus vergijai „atėjo galas“, tai jie visus Afrikos gyventojus padarė savo kolonialiais vergais.

Afrikoj yra mažai gyventojų pagal jos didžius plotus. Už tai kalta ne vien gamta, bet ir

“civilizuotas” pasaulis. Per virš keturis šimtus metų Afrikoj ėjo baisiausios medžioklės ant negrų, kuriuos suimdavo ir gabendavo į kitas šalis, kur juos pardavdavo vergais.

Pirmieji negrus pradėjo gaudyti portugalai ir ispanai penkioliktame šimtame. Juos pasekė anglai, francūzai, holandai, amerikiečiai ir kiti. “Civilizuoti” krikščioniški ir katalikiški valdonai organizuodavo speciales negrų gaudymo kompanijas, statė tam tikslui pritaikytus laivus, kuriais gabendavo nelaiminguosius į tolimus kraštus.

Juodvėdis, atgabentas iš Afrikos, išstatytas pardavinimui Amerikoje.

Baltieji atvažiudavo į Afriką su ginkluotomis jėgomis. Ten susitardavo su vietos kunigaikščiais, mobilizuodavo skirtingų tautų vyrus, sudarydavo iš jų ablavų pulkus ir užpildavo ant ramiai gyvenančių žmonių. Vienus užmušdavo, kitus suimdavo, atplėsdavo nuo jų šeimų ir išveždavo ant visados!

Tai buvo baisios medžioklės! Istoriniai daviniai tvirtina, kad ant kiekvienų 50 pristatytų į pasaulio rinkas negrų vergų, žūdavo ne mažiau 1,000 kitų negrų.

Kas gi Afriką Valdo?

Afrika, tas milžiniškas kraštas, su apie 170,000,000 gyventojų, yra pasaulinių imperialistų kolonija.

Francija yra pavergus Morocco, Algeriją, Tunis, Vakarinę Afriką, Ekvatorinę Afriką—viso 4,272,685 ketvirtainiškių amerikoniškių mylių plotą. Tai bent apie 20 kartų didesnis plotas, kaip pati Francija ir turi 42,000,000 gyventojų.

Anglija yra kitas didelis Afrikos žmonių pavergikas. Ji savo kolonijas Afrikoj pavadinus įvairiais vardais: Union of South Africa, S. W. Africa, British East Africa, British West Africa, Anglo-Egyptian Sudan ir panašiais. Jos kolonijos užima 3,825,407 ket. mylias ir turi 64,000,000 gyventojų. Greta to, Egiptas, nors ir skaitosi “nepriklausomas,” bet tikrumoj yra jos kolonija. Egiptas užima 383,000 ketv. mylių ir turi 16,000,000 gyventojų.

Italijos imperialistai Afrikoj turi pavergę Libiją, Etiopiją, Somalilandą, Eritreją, kurios bendrai užima 1,240,000 ketv. mylių plotą ir turi apie 12,500,000 gyventojų. Tai 13 kartų didesnis plotas, kaip pati Italija.

Belgija yra maža šalis, bet ji Afrikoj turi pavergus Kongo kraštą, kuris yra 90 kartų už ją didesnis. Kongo užima 902,100 ketv. mylių ir turi 11,000,000 gyventojų. Ten yra tik 25,000 baltų belgų, kurie laiko vergijoje 11 milijonų. Iš Kongo ji įgabena aliejų, medvilnę, palmų riešutus, kavą, kauką, gumą, cukraus augmenis ir kitokius tavorus. Greta to, Belgija Afrikoj dar pavergus Ruandą ir Urandi kolonijas, kurios užima 20,530 ketv. mylių, turi per 4,000,000 gyventojų, kur viešpatauja tik 1,237 belgai.

Mažoji Portugalija turi Afrikoj Angolą ir Mozambique kolonijas, kurios bendrai užima net 578,880 ketv. mylių ir turi 6,000,000 gyventojų. Viso ten yra tik apie 60,000 baltųjų portugalų. Jie iš tų kolonijų išveža: kavą, gumą, vašką, palmų riešutus, cukraus augmenis, aliejų, medvilnę, tabaką, galvijus, žibala ir kitus produktus.

Ispanijos kolonijos Afrikoj yra: Morocco, Rio de Oro, Guinea ir Fernando Po, kurios bendrai užima 121,345 ketv. mylias ir turi 500,000 gyv.

Tik mažas Afrikos kampelis skaitomas “nepriklausomas,” tai Liberia. Ji užima tik 45,000 ketvirtainiškių mylių ir turi apie 2,000,000 gyventojų. Bet ir tai nėra nepriklausomas kraštas. Tai Amerikos kapitalistų pusiau kolonija. Čia seniau Amerikos kapitalistai buvo įsitaisę daržus, kur suvarydavo iš Afrikos sugaudytus negrus, iš kur juos veždavo į Ameriką ir pardavdavo. Kad apsaugojus tą kraštą nuo Europos imperialistų, tai 1822 metais Liberia pasiskelbė “nepriklausoma” ir po eilės mūšių prieš francūzus ir portugalus, su pagalba Amerikos kapitalistų, apsigynė. 1847 metais Liberia buvo pa-

AMERIKONISKOS DEMOKRATIJOS DAINIUS

R. MATUSEVIČIUS

Jei norėtum pasirinkti Amerikos literatūros tinkamiausią atstovą, nerasim tarp poetų, esejistų ar kitų raštijos žanrų geresnio ir daugiau atitinkančio reprezentanto, kaip Walt Whitman.

Walt Whitman yra amerikoniškasis "The poet" kaip angliškai pasakytum, dėdami akcentą ant "The." Ne vien dėl to, kad Whitman yra gimęs Amerikoje ir turėjo praeiti visą "tipingą" amerikonišką kryžiaus kelią, kaip daugelis kitų rašytojų, ne vien dėl to, kad jis apdainuoja

mosikuoti didele vėliava. Walt Whitmano kelias buvo ne su tais. Jis buvo ir yra amerikoniškos demokratijos dainius, 1776 metų revoliucijos reiškęjas. Whitmano tradicija yra tęsti jo tėvų ir kitų giminių tikrą revoliucinį kelią, mylėti Ameriką, jos gamtą, jos žmones, ypatingai darbo mases, ištiesti solidarumo ranką visam pasauliui, visom laisvę mylinčiom tautom ir šaukti sukilimui pavergtąsias rases... Skaitykit jo poetas "Pionieriai" ir "Pasveikinimas Pasauliui" ("Salute au Monde").

1819 metų gegužės mėn. 31 d. West Hills, Long Islande, farmoje gimė Walt Whitman. Jo tėvas buvo doras darbininkas, stalius, o apie motiną poetas rašo:

"Mane pagimdė šiam pasauliui ir gerai išauklėjo nepaprastai gera motina." Jo tėvų namai buvo liuosi nuo religinių apeigų ir tradicijų, tačiau šituose namuose viešpatavo didžiosios Amerikos revoliucijos tradicijos ir padavimai.

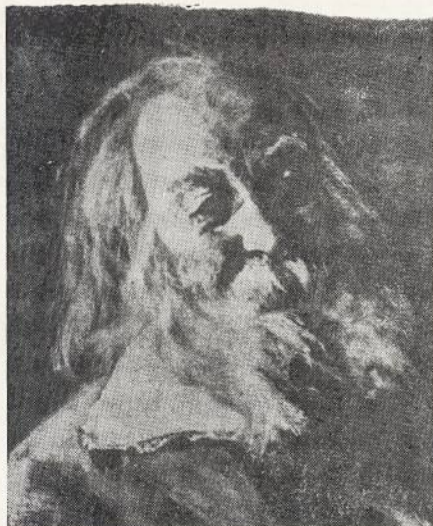
Whitman nepaprastai mėgdavo klausytis jo senelės Annos pasakojimų apie jų giminę, kuri kovojo revoliucijoj ir savo gyvybę dėjo laisvos Amerikos labui.

Nepaprastą įspūdį padarė jaunam Whitmanui, kai generolas Lafayette, revoliucijos didvyris, jį pabučiavo per vienas viešas iškilmes 1824 metais Brooklyne.

W. Whitman perėjo tikrą amerikonišką gyvenimo ir švietimo "mokyklą." Jo gyvenimo kelias buvo kartus ir sunkus, kaip ir kito garsaus rašytojo, Maksimo Gorkio. Jis, kaip ir M. Gorkis, lankė "Gyvenimo Universitetą," kuriame daugiau pramoko, negu kiti rašytojai akademikai su titulaus, diplomais ir ordinais.

Tik 4 metų, nuo 1824-1828, W. Whitman sistematingai lankė pradžios mokyklą; vėliau jis išėjo "į žmones." Turėdamas 10 metų, jau dirbo pas advokatą; 1837 metais pradėjo dirbti "Long Island Patriot" spaustuvėj, kur susitiko su "Amerikos revoliucijos tipu," William Hartshornu. Pastarasis įskiepijo Whitmane meilę ir prisirišimą Amerikos revoliucijai.

Nuo pat mažens W. Whitman pradėjo įdomautis knygomis, skaitė be paliovos ir mėgdavo diskusuoti perskaitytas knygas "diskusijų klubuose," kuriems jis priklausė.

WALT WHITMAN

Manhattaną, Pomonac ar Brooklyno "ferry" (perkeliamąjį laivą). Yra kitų savybių Whitmano kūrybinėje asmenybėje, kurios sąkyte sako—štai yra tikroji Amerika; Whitman visų pirma amerikonas, ir jo kūryboj tatau atsispindi šimtu nuosimčių.

Reik, tačiau, atskirti Whitmano šimtaprocenčinį amerikonizmą nuo kitų politikierių ar rašytojų "amerikonizmo," kurie dieną ir naktį kelia jį viešumon.

Whitmano laikais, kaip ir dabar, buvo žmonių tarp poetų, kurie kūrė menką poeziją, bet mokėjo

Kai jam sukako 17 metų, jis tapo mokytoju. Jo mokinių atsiminimuose randame tokią pastabą apie W. W.: "Whitmano dėstymo būdas buvo keistas, be knygu, tačiau labai įdomus ir pasekmingas, jo elgsena su mokiniais buvo nesuvaržyta." Po trijų metų Whitman jau pradėjo rašyti eiles, noveles ir straipsnius įvairiom politiniams socialiniams temoms.

Jis su savo broliu tada išleido savaitraštį "The Long Islander," pats būdamas raidžių rinkėju, rašytoju, redaktoriumi, ir pats su arkliu ir vežimu išplatindavo savo laikraštį.

Poetas nuo pat jaunystės mėgo mokytis ir tyrinėti visus gyvenimo reiškinius. Jis labai domėjosi žmonėmis, o ypatinai darbo liaudimi, kuriai jis kūrė ir pašventė savo viso gyvenimo reikalus. W. Whitman mėgdavo bastytis po Bowery, Chatham Square, Battery Park, arba važinėti ten ir atgal Brooklyno ferry, kad turėti galimybės praleisti laiką su mylimais liaudies žmonėmis.

Tačiau Whitman reiškė neapykantą turtuoliams, išnaudotojams, kurie norėjo paengti Ameriką. Jo "Demokratijos Horizontai" išreiškia tokią mintį: "Viską užgrobiančias modernus žodis biznis turi vieną vienintelį tikslą—visokiais būdais kalti pinigą. Pasakoje burtininko žaltys prarijo kitus žalčius: pasipinigavimas yra it tas burtininko žaltys, nūdien vienintėlis valdovas šalyje; geriausia, kuo mums tenka pasigirti, tai klika aristokratiškai apsirėdžiusių spekuliantų ir ignorantų."

Whitmano atsiradimas Amerikos literatūroje ir socialiniam gyvenime buvo neatsitiktinas; jis buvo išraiška tų idealų, kurie tada viešpatavo. Visų pirma, jį paveikė Amerikos nepriklausomybės nuo Anglijos laimėjimai, kurie dar buvo nespėję įeiti "į istoriją." Jeffersono lozungai apie laisvę, teisę gyventi ir siekti laimės, tai buvo principai, kurie, it švyturiai, rodė Whitmanui naujos demokratijos užgimimą ir akstiną jo pranašiškus žodžius:

"Liekas praeitis už mūsų,
Išveržiam į pasaulį naują,
Kitonišką, galingą svieta.
Vešlus ir galingas mūs naujai apsodintas
pasaulis—

Darbo ir žygio pasaulis.
Pionieriai! O, pionieriai!"

Poetas turėjo nepaprastą ir gilų patikėjimą liaudies masėmis. Jų pajautimas ir siekimas teisybės, teisėtumas, įgalino jį svajoti apie kažką

naują, kuris Whitmanui dar neišku buvo: "Girdisi jau kaž kokio murmėjimo, kuris labiau revoliucinis..."

Whitmano laikais dar nebuvo organizuotos darbo klasės, kuri išstotų kovot prieš kapitalizmą. Whitmanas savo kūrinius paskyrė šiems bendriems uždaviniams—paneigti išnaudotojus, iškelti darbo žmones pionierius, kurie stato Ameriką ir yra didžiosios demokratijos kūrėjai.

Whitmano poezija buvo kūriama su tikslu. Jis nebuvo šalininkas "grynojo" meno, kuris turi, anot laikurių "autoritetų," tarnauti vien tik menui. Jo kūryba, kaip ir jis pats, buvo tampa-riai surišta su Amerika ir išreiškė šalies ir jos žmonių siekimus.

Whitman yra kitoks, nei tie buržuaziniai poetai, kurie laiko savo poeziją dangiška, nepriklausoma. Jo manymu:

"Viskas turi būti suprasta sąryšį su visuma ir pasauliu
Ir svarbiausia pasaulio tiesa."

Whitman žiūri į gyvenimo reiškinius dialektiškai, ne abstraktiškai. Be to, jis turi ir teigiamą pažvalgą praeities įvertinime.

Jis neneigia praeities, bet nurodo, kad ir jo buvo teigiamų reiškinių, kuriuos negalim pamiršti, kūriant gražesnę ateitį.

Tas amerikoniško gyvenimo ir poezijos milžinas, kaip visi dideli kūrėjai ir pažangios idėjos pionieriai, nesitenkino vien Amerika. Jis apdainavo ir Afriką bei jos tautas, Aziją su jos gamta. Savo nemirtingoj poemoj "Pasveikinimas Pasauliui" jis, kaip tikras pasaulinio masto genijus, su meile mini "Baltijos Jūros plotus." Jis savo šitą poemą pradeda su motto: Svetimom šalam (1860):

Girdėjau, jūs norite suprasti
Naujo pasaulio mįslę,
Bandote suprasti Ameriką, jos atletiką
demokratiją,
Tad siunčiu jums mano dainas,
Kad jose surastumėt, ko tik jieskojot."

Toj didelėj poemoj nemirtingasis Amerikos kūrėjas atidengia tikro amerikono, pionieriaus meilę visoms tautoms, visoms rasėms, visas pasaulis ir jo gyventojai puikiausiai atvaizduoti harmonijoje ir taikoj.

Whitman ne tik džiaugiasi kitų tautų taikingu gyvenimu, bet ir liūdi žmonių nelaimēm.

Jo kūriniuose "Pralaimėtai Revoliucijai Europoj" (1856), jis rašo:

"Tu desperacijoj,
štai mano kaklas,
Priešiu, nepražūsi;
Pakabink visą tavo našat ant manęs."

Jis šaukia prie maišto ir atkaklios kovos.

Poemoje "O Prancūzijos žvaigždė," Whitman išpranašavo Prancūzijos ateitį, kuri šiandien dar, dėja, yra aktuali. Ten sakoma:

"Žvaigžde nukryžiuota! Pardavikų išduota!
Žvaigždė lūdinanti virš mirties šalies—didvyrių šalies!

Nelaimingoji! Vis dėl to už tavo klaidas,
pasididžiavimą ir nuodėmes

Nebausiu aš tavęs nūnai.

Nepalyginamas skausmas ir sopas tave visą
užtemdė

Ir tave šventuose pavertė"

Whitman priduoja drąsos Prancūzijai ir žada, kad Prancūzijos laivas vėl plauks pirmyn po spindinčią saulę, o jos žvaigždė žibės, kaip dar niekuomet, ir skaistus jos veidas patenkintai bus nukreiptas "į mus, į Kolumbą."

Neveltui Walt Whitman buvo atakuojamas jo laikais, kaip "nedorėlis," "provincijos poetas" ir reikėjo jam vargti, nes tuometiniai redaktoriai ir kritikai sakė: "Jo eilės miršta begimdamos." Pats Whitman tapo atleistas nuo valdiškos vietos 1865 m. už savo eilėraščių skaitymą. Tuometiniai reakcionieriai ignoravo šitą didelį Amerikos poetą ir tikros demokratijos dainių už jo pažangumą, už drąsą rašyti:

"Reikalauju kultūrinės programos, pritaikytos ne tik vienai klasei, arba salonams, bet tinkamos praktiniam gyvenimui. Turim galvoti apie vakarus, darbininkus, apie reiškinius farmose, įrankius ir statytojus, apie plačias moterų mases ir jų visišką išlaisvinimą ir taipogi apie vidutinįjį luomą." Turėjo tuometiniai reakcionieriai ant ko pykti ir kova prieš Whitmaną buvo vedama ne tik Jungtinėse Valstijose, bet ir Anglijoje. 1882 m. Bostono distrikto prokuroras uždraudė platinti Whitmano geriausių eilių rinkinį "Leaves of Grass" ("Žolės Lapai").

Tačiau nei oficialioji valdžia, nei reakcingi politikai ir ignorantiški rašytojai nepajėgė nustelbti tą dvasios galiūną ir Whitman pasidarė visos Amerikos ir pažangiojo pasaulio nuosavybe.

Ypatingai populiarius Whitmanas buvo tarp pažangių masių ir inteligentijos caristinėje Rusijoje. Sovietų Sąjungoj jo raštai yra pamėgti.

Iš Whitmano raštų yra ypatingai išpopuliarėję "Žolės Lapai," "Demokratijos Horizontai," "Demokratinė Amerika" ir kiti.

Reikėtų ir vertėtų, kad mūsų kultūros lobyne rastūsi taipgi Walt Whitmano kūrybos vertimų. Tokie vertimai būtų graži kultūros dovana naujai tarybinei Lietuvai, kuri turėtų progos tokiu būdu susipažinti su tikru Amerikos kultūros reiškėju.

Taigi, poetai, prie darbo!

REDAKCIJOS PASTABA: Kitam "Sviesos" numeryje duosime keletą lietuvių kalbon verstų Walt Whitmano eilėraščių. V. Tauras pažadėjo parūpinti vertimus.

Afrika, Jos Gyventojai ir Gerybės

(Tąsa nuo 25 pusl.)

skelbta respublika. Ji turi valstybės formą, panašią Jungtinių Valstijų formai. Ten nuolatos yra Wall Stryto finansierius, bankininkas, kuris nusako jos politiką.

Afrika yra imperialistų nelaisvė. Laike Pirmo Imperialistinio Karo ten ėjo kovos tarpe vokiečių imperialistų ir jų priešų. Vokietija pralaimėjo. Jos kolonijas išsidalino francūzai, anglai, belgai, portugalai ir italai imperialistai.

Dabar, laike Antro Imperialistinio Karo, ir vėl karo liepsna apima Afriką. Kova eina tarpe anglių ir italų imperialistų. Vėl kenčia Afrikos gyventojai todėl, kad svetimi valdonai kovoja už tai, kas valdys Afriką. O kovoja, daugiausiai, Afrikos žmonių rankomis, nes ir viena ir antra pusė mobilizuoja afrikiečius ir priverčia juos už ponų reikalus mirti.

Nėra Jau Ponų, Dvarininkų

Tenai, kur Nemunas platusis
Tarpe žaliuojančių krantų
Melsva į juosta žemę juosia,
Ten yra kraštas lietuvių.

Ten mūs tėvynė, gimtas kraštas,
Gražioji mūsų Lietuva.

Dabar tenai jau plėvėsuoja

Skaisti raudona vėliava.

Nėra jau ponų, dvarininkų,

Kapitalistam ne vieta.

Žydės vien darbo broliškumas

Ir plėsis moksas, apšvieta.

Nors priešai šaukia, nenustoja,

Bet nieks nebijo šiandien jų.

Kiek tik jie nori, tegu loja,

Negers jau kraujo lietuvių.

O tu žydėk, mūsų gimtine,

Laisvai kaip radusta rausva.

Tame margam tautų gėlyne

Mūs Tarybinė Lietuva.

Montreal,

1941 m. vasaris.

Petras Pilėnas.

LIAUDIES DAINOS AMERIKOS ISTORIJOJ

V. BOVINAS

Kuomet mes gyvename pramonizuotoj Amerikalies dainų. Vien tik Virginijoje surasta 98 koj, kur menas—muzika, teatras, literatūra yra prekyvietėje, kaip kad kiti gyvenimo reikmenys, būtent, maistas, drabužiai, rakandai, tai išrodo, kad čia visai nėra nei buvę liaudies meno. Bet tikrovė rodo ką kitą. Amerikos liaudis sukūrė daug meno, davė muzikos ir dainų, kurių tūlos dar ir dabar naudojamos. Tik jau jos yra pirklių ir pardavėjų rankose.

Bėda tame, kad mažai kas rūpinasi rinkimu, studijavimu ir taupymu Amerikos liaudies meno. Pabaigoje pereitų metų du progresyviai muzikos veikėjai, Olin Downes ir Elie Siegmeister, daug šios medžiagos surinko ir išleido knygą „A Treasury of American Song.“* Šiame leidinyje dainos sudėtos su muzika, gaidomis. Tos dainos parodo ir Amerikos gyvenimą, istorines šios šalies kovas, jų vadus.

Kai kurie istorikai Amerikoje tik indijonų ir negrų dainas priskaito šios šalies folklorui—liaudies menui. Tai netiesa. Nuodugnėsi tyrinėjimais parodo, jog Amerika turi daug platesnį liaudies meną. Tiesa, randama atsineštų poezijų šiose dainose iš svetur. Bet ir Europos liaudies dainos neturi nepereinamų rubežių. Jei ne vienu, tai kitu motyvu vienos tautos, šalies dainos, menas turi panašumo kitos tautos menui.

Amerikoje yra svetimo atsinešimo, kaip kad patys žmonės ant šio kontinento yra atėjūnai. Bet tas senas „kraitis“ tas atsinešimas senos kultūros sutirpo, persikeitė šio krašto gyvenimo sąlygose, apstovose. Škotų, airių, anglų, vokiečių atneštos muzikalės melodijos dar ilgiau išsilaikė. Bet prie tų tonų, melodijų, greitai gimė nauji žodžiai, nauja reikšmė. O tas naujas turinys yra jau išdavęs čionykščių gyvenimo aplinkybių. Todėl šios dainos, kuriose reiškiasi šios šalies žmonių siela, jų gyvenimas ir yra šios šalies liaudies dainos.

Darbo Liaudis ir Daina

Daugiausia liaudies dainų gimė lūpose dirbančių žmonių. Tokių „necivilizuotų“ dainų labai daug surasta tolimesnėse valstijose nuo Atlantiko pakraščio. Mississippi, Georgia, Nebraska, Virginia ir kitos valstijos buvo tikras lopšys

dainos, kurias sukūrė patys žmonės, ne kompozitoriai.

Liaudies dainose apdainuojama, žodžiu sakant, viskas—meilė, darbas, kovos, drąsuliškumas, gamta. Tais laikais žmonės, atvykę čia, turėjo kovas ne tik su civilizuotais priešais, bet ir su žvėrimis, slankūnais. Jų dainose apdainuojama, kaip jaunas, drąsus vaikinai išėjo į lauką „žolės parnešti, kaip jam į koją kando angis“ ir vaikinai mirė. Jo meilužė bandė vaikiną gelbėti, bet ir ji užsikrėtė nuodais—abu mirė. Dabar toki nuotikiai retai girdimi, bet kuomet šis kraštas buvo nepereinamos dykumos, tai tokių nuotikių būdavo dažnai.

Balada „Kapitonas Kid“ labai puikiai vaizduoja bandito gyvenimą. Kapitonas Kid buvo išsiųstas gaudyti jūros plėšikus, kurie buvo pavojingi pakraščio gyventojams ir prekybiniais laivams. Bet, pagaliaus, pats Kid tampa plėšiku. Bet jis prilipa liepto galą—būna suimtas ir atsako gyvybe už savo darbus. Daina vaizduoja gana plačiai bandito gyvenimą ir dainuojama buvo tiksliai, masiniai, kad kitiems duoti pavyzdį.

Dainos Kovai Prieš Anglijos Imperializmą

Didelį vaidmenį liaudies dainos Amerikoje vaidino kovoje prieš Anglijos imperializmą. Pradedant su 1760 metais, Anglijos karalius Jurgis III vis didesnius ir didesnius suvaržymus dėjo ant Amerikos kolonistų. Tuo laiku Amerikos kolonijas valdė Anglijos karaliaus paskirti gubernatoriai. Palaikymui tų valdininkų ir mokėjimui Anglijos karo skolų, Anglija 1763 metais Amerikos kolonistams davė karo skolų aktą ir popierinių pinigų aktą (įstatymą); 1764 m.—cukraus aktą; 1765 m.—stampos aktą; 1765 m.—patalpos aktą; 1767 m.—arbatos aktą.

Visi šie aktai (įstatymai) Amerikos kolonistams reikė varžymą jų laisvės ir didesnius mokesčius. Pasipriešinimas prieš Anglijos karaliaus įstatymus ir opresiją augo, brenė. Pavyzdžiui, patalpos aktas reikė, kad Amerikos kolonistai turėjo parūpinti patalpą Anglijos kariuomenei, kuri buvo atsiųsta palaikymui karaliaus atsiųstų valdininkų ir įvykinimui Anglijos įstatymų. Amerikos kolonistai ne tik turėjo svetimus valdininkus ir įstatymus, bet ir mokesčius mokėti jų palaikymui.

*Apie 200 tokių Amerikos liaudies dainų sudėta į šią knygą. Visos dainos turi pritaikytas gaidas. Mūsų chorai turėtų pasinaudoti šiuo leidiniu. Kaina \$5.

Prieš tokį Anglijos imperializmo nepanešamą jungą augo nuolatinis kolonistų eilėse pasipriešinimas ir brendo revoliucinė kova. Įvykdavo didesnių ir mažesnių susirėmimų su karaliaus kariuomene. Daina, muzika čia veikė labai daug. Šio periodo dainos tapo tiesiog Amerikos nepriklausomybės kovos dainomis. Kai kurios šio laiko dainų skamba daugiau kaip kalbos, manifestai, pareiškimai, tiesioginiai atsakymai priešui. Šiuo laiku pradėjo kilti nauji liaudies dainiai ir kompozitoriai. John Dickinson 1768 metais parašė „Laisvės Dainą.“ Pirmais žodžiais jis šaukia: „Eikit šian, ranka rankon, drąsūs amerikoniai visi, su pakilusiom širdim, kuomet laisvė šaukia. Joki tironų aktai nenuslopins jūsų teisingus reikalavimus.“

Amerikonai dar sutiko ir mokesčius mokėti, bet „ne kaip vergai, o kaip laisvi žmonės duosime savus pinigus.“ Anglijos imperialistai taip pat daina atsakė, kad jie suvaldys „prastuosius bostoniečius.“ O jei jiems reikės dar kartą sugrįžti, tai „jūsų (bostoniečių) namai ir krautuvės risis žemėn.“ Šiu dideliu pasipūtimu anglai grąšino amerikonom.

Amerikos kolonistai toliau savo dainoje pasakoja, kad reikia jau imtis griežtesnių priemonių. Jie sako, „Nežinia, kur ši priespauda sustos, kaip kas sako, nėra gyduolės.“ Tad reikia vyriausios operacijos—„galutino išskirtimo.“ Tai buvo revoliucinio brendimo laikas.

Dainoje daug veikė politinis tų laikų veikėjas ir revoliucionierius Samuel Adams. Jisai ne tik rašė dainų kovai prieš Angliją, bet pats organizavo liaudį į masinius susirinkimus. Ir dainavo visi—dideli ir maži. Jų mokytojas buvo keliaujantis, nevisuomet vietinis.

Daina „Bunker Hill“ buvo parašyta 1775 m. Šioj dainoj pasirodo Amerikos heroizmas kovoje už nepriklausomybę nuo Anglijos. Prozinis vertimas ve kaip supažindina mus su šios dainos turiniu:

„Kodėl veltui moralas turi drebėti, žiūrint į mirusius ir griovimą mūsų lauke, kur kraujas ir skerdynė dengia žemę raudonai...?“ Pagaliaus, autorius dainuoja, kad asmeninė gyvybė už šalį nėra daug: „Gyvybė už mano šalį yra tik menkniekis.“ Muziką šiam kūrinui davė Andrew Law.

Šiuo tarpu sukurtas liepos ketvirtos apdainavimas ir tt. Apdainuojama ateiviai, kurie „iš tūkstančių vietų, tironų verčiami,“ čia atvyksta ir kuria laimingesnius sau namus: O kiek vėliau, nugalėjus Angliją, dar daugiau buvo prirašyta dainų iš kovų prieš Anglijos karalių Jurgį ir valdininkus, kareivius.

Nugalėjus Angliją, pradėjo keistis vidujinis Amerikos kolonistų gyvenimas. Pabaigoje aštuonioliktą amžių prasideda didžioji emigracija į vakarus. Upėmis ir keliais šimtai ir tūkstančiai kolonistų traukė į vakarus apsigyventi. Ten, jei ne veltui, tai už mažą atlyginimą galėjo įsigyti didelius plotus žemės. Tai buvo apgyvenimas Pensilvanijos, Ohio, Illinois, Indiana, Kentucky, Mississippio, Tennessee ir kitų valstijų.

Nauji gyventojai, žinoma, čia nerado teatrų, jie neturėjo rašytos muzikos bei muzikalių instrumentų. Žmogus čia pradėjo naują gyvenimą savo jėgomis. Jis neturėjo mašinų ir nerado fabrių. Daina, išeinanti tiesiai iš žmogaus lūpų, buvo pirmas ir vyriausias meninis pasireiškimas. Naujokai čia palaikė savo atsineštą kultūrą ir kurė naujas dainas.

Šie gyventojai daug medžiojo. Šiame krašte jie rado laukinių jautių, kurie vadinami „Buffalo.“ Apie šią medžioklę jie sukūrė ir dainą—„Šaukit Buffalo.“ Čia išsivystė dainos iš esamų sąlygų. Dainos gimė apie darbą, apie drausuliškumą, laukinius žvėris, meilę ir Dievo garbinimui dainos. Dainos, kaip „Through All the World,“ „Poor Wayfarer Stranger,“ When Adam Was Created“ ir šimtai kitų, apdainuoja aktualią žmonių gyvenimą.

Pavyzdžiui, savo dainose naujokai pasakoja apie save gyvenimą, sunkią pradžią:

„Kur niekas negyvena, tik žvėrys draskūnai, ar žmonės laukiniai, žiaurūs, kaip žvėrys, ten bėdnas žmogus kerta medžius, budavoja miestus ir aria laukus.“

Arba daina kovai su indijonais sekamai pasakoją pergalę:

„Daugiau neskambės karo riksmas. Slapybių ir žudynių nereikės bijot. Karakirvis jau palaidotas, lai ilsisi jis žemėje.“

Taip pat naujokai turi dainas namų budavojimui, medžių kirtimui, vaisių ir javų nuvalymui. Moterys organizuodavo talkas verpimui, audimui. Šias talkas sekdamo dainos, šokiai. Ypač *keturkampis* šokis plačiai žinomas buvo tais laikais ir dabar dar naudojamas.

Daug randama ir religijinių dainų, kuriomis nauji gyventojai prašydavo Dievo talkos. Yra buvę tokių atsitikimų: Nujautus, kad indijonai naktį ruošiasi puolimui ant naujokų kaimo, būdavo suorganizuojama būrys giedorių, kurie visą naktį giedodavo visokias religijines giesmes. Šios giesmės, sakoma, buvo toks naujas, negirdėtas indijonams balsas, jog jie tikrai manydavo, kad tai Dievo balsas ir nedarėdavo puolimo. Kaip matome, tai ir giesmės, himnai turėjo socialės reikšmės naujiems gyventojams.

KERŠTO AŠAROS

SENAS VINCAS

(Vaizdelis)

Kiek tolėliau nuo didmiesčio biednuomenės apgyventų kvartalų, tarsi miesto gatvės atkosėta ir išspjauta, prie rūkstančio svaiginančių tvaiku dvokiančio išmatų kalno, stovėjo prilipusi, sukiuzusi, užkamšytais bei užkalinėtais langais dviejų kambarėlių grintelės liekana.

Šiaurys vėjas vis pikčiau niršdamas, sniego volą paskui volą risdamas ir į sieną dauždamas, girgždino tos grintelės ant vieno zoviesko kabančias užpakalinio kambarėlio duris. Prieš vėją ir pusnį besikabindamas, paskui save ratukus traukdamas, nei alkanas šunelis alkio į tokį bjaurų orą išvytas, grūmėsi tik vienyvienas, šio vaizdelio vaidyla, apie 12 metų juodveidis vaikiškštis, nelaimingas Benis.

Jis vilkėjo didelio vyro megstine jopele, kurios atraitytos rankovės uždengė alkūnių skyles. Gi dusyk ją apie save apsiuvyniojęs ir virvele susijuosęs, daugiau panašėjo į kokį tai tyčiom apsiurengusį vaiduoklį, negu į būsiantį turtingiausios pasaulį šalies, Amerikos, pilietį. Didelio vyro, kiaurais galais, sunkius batus ant savo lieknų kojų vilkdamas, karts nuo karto stabtelėdamas ir atsisukęs pavėjui, jis trepsėjo ant vietos rankomis mataškuodamas, tarsi pašautas erelis, nepajėgdamas pakilti į orą.

Jis yrėsi savo lauželio link, pas savo sergančią motinėlą, piktu degdamas iš vidaus ir nuo šalčio stingdamas iš lauko pusės. Ėjo per savo ir savo motinėlės pragyvenimo sandėlį, kurį mes vadiname "dumpsais." Jis čia diena iš dienos, vienas iš pulko tokių pat apdriskusių vaikų bei tokios pat išvaizdos, jau iš darbavių turgaus išmestų ir vyriausybės užmirštų piliečių puola prie kiekvieno iš miesto atvežtų išmatų vežimo ir griebia už sveikesnio lentgalio, gelžgalio ar šiaip kokio daiktelio, kad būtų kuom pakurti pečių, o gelžgalį, skarmalą ar popieros pundelį pardavus, galima būtų nusipirkti sau ir sergančiai motinėlei maisto.

Jis eina baisiai nuskriaustas, piktas ir grasinamas skriaudikai atkeršyti spēka, pats nuo šalčio bei alkio gniuždamas. Mat, šiandien jis, susivaržęs su didesniu už save vaikėžu už misinginę buksvą, gavo kumščia į akį, kuri, ir prieš vėją einant, degė jo kaktėje. O už vis labiausia pyko, tai ant to "seno velnio," kuris supirkinėjo jo ir

jam panašių "biznierių" tavorą. Jis veždamas ant ratukų savo dviejų dienų darbo krovinį, tikėjosi gauti ne mažiau, kaip 50 centų. O dabar... savo bėpirštės pirštinės gale nešasi tik 15 centų! Mat, biznis, nepaisant kokis jisai nebus, visuomet tyko ant progos. Todėl ir šis senis, kurį jo "kostumeriai" vadindavo "senu velniu," naudojosi proga, nelaimingo Benio sąskaiton. Jis žinodamas, kad tokia ore vaikiškštis nei važiuos su savo tavoru pas kitą perkupėjų, nei grįš namon, nupirkęs tavorą žemiausia kaina, rankas trynė iš džiaugsmo, bet paskui vėl krintosi, kad per daug dar pasiūlė.

Šitokio tai susikrimitimo bei apmaudo laužomas, šalčio ir alkio gnaužomas, mūsų Benis prisikasė prie savo lūšnėlės, prasitūmė pro persimtusias duris, įsitraukė ratukus ir basliu jas užrėmęs—žvilgterėjo į savo lindynės juodą gerkle. Pirmiausia jį pasitiko pro mažutį langelį įsivogęs pilkos žimos nakties atvaizdėlis ir duslus sergančios motinėlės suvaiojimas. Vaikinas, kad neparodyti motinėlei savo susikrimitimo, nuduodamas linksmu, pasteiravo, kaip įnai jaučiasi. Paskui apsišluostęs nuo šalčio išspaustas iš akių ašaras, su nugrubusiais pirštais šiaip taip užžiebęs žibalinę lempą, nustebo pamatęs valgomais produktais apkrautą stalėlį! Jis žūrėjo į tuos daiktus dvejodamas—sapnas ar tikrovė?!

Tuom tarpu į jo ausis atsimušė lovelėj gulinčios motinėlės, reti ir pailšę žodžiai: "Tai daktaras, sūnau, išsistorojo mums pašalpos, bet..."

Ligonė sakiniį dabaigė gilių atsidūsėjimu, o Benis, čiupinėdamas daiktus, šūkavo jų vardus: "Cukrus! Kava! Duona! Kiaušiniai! Miltai! Bulvės! Razinkos! Mama, razinkos!"

Jis greitai atplėšė popierinės dėžutės viršelį, susipylė sauą razinkų sau į burną, prinešė dėžutę prie ligonės, atsiklaupė prie lovelės ir traukė: "Imk, mamyt, ir tu... Valgyk, tai greičiau pasveiksi... Saldžios, kaip medus."

Bet motina nieko neatsakė. Tik su savo išsekusia ranka paglosčius sūnau galvą, pusbalsiai ištārė: "Daktaras ir vaistų išrašė... Sakė, kad..."

Berniukas pakišo motinos ranką po antklode, paglostė jos plaukus, atsislojo, priėjo prie sta-

liuko ir godžiai rydamas razinkas vartė daktaro paliktą popierėlį, tarsi norėdamas atspėti, kiek tie vaistai kaštuos. Paskui kurdamas jau prigesusį pečių, klausinėjo ligonės, ką jinau norėtų valgyti. Bet ji taip pat vienuodu ir pailsusiu balsu atsakė: "Nieko aš jau nebenoriu, sūnau... Tu pasitaisyk, kas tinkama, o man..."

Benis išsivyręs pora kiaušinių ir sušveitęs pusę bulkos duonos su kava, dar kartą pažvelgė į daktaro paliktą popierėlį, žvilgtelėjo ant lėtai alsuojančios ligonės, prikišo malkų į pečių ir greitai pradėjo rengtis.

"Tai kur dabar... sūnau?"

"Bėgsiu vaistų parnešti, mamyt."

"Tokiame ore nė šunelis išvarytas neitų, o man... Neik, vaikeli... Parneši rytoj, jeigu..."

Benis nieko neatsakęs, priėjo prie lovos, pabučiavo motinos suvytusias lūpas ir skubiai išbėgo pro duris. Ligonė jautė, kaip ant jos veido nukrito sūnaus ašarėlės ir sudužo atsimušusios į suliesėjusį jos veidą. Ji ištisė savo kaulėtas rankas, lyg norėdama suturėti sūnų, kad dar nors kartą prigliausti jį sau prie krūtinės, paglostyti jo galvą ir pasakyti, kaip ir už ką žuvo jo tėvelis. Bet Benis jau buvo anapus durų, šalton pusnietis prieglobstyje.

Šiaurys vėjas skverbėsi pro kiekvieną Benio aprėdalo plyšėlį ir savo lediniais nagais gnaibė kūną arba pasiėmęs sniego saują, pylė už apykaklės. Jo pirštinė buvo tie patys 15 centų, o kiekvienas vėjo sustaugimas, rodėsi, kvatoja iš jo drąsos lysti vaistininkui į akis tik su 15 centų!

Nedrąsiai įkiutinęs į vaistinę, Benis padavė vaistininkui receptą ir nė tai maldaujanciu, nė tai baimės pilnu balsu, pasiteiravo: "Kad loska, mister... O kiek tokie vaistai kaštuos, mister?"

"Pusė dolerio," trumpai atsakė šis.

"Atleisk man, mister... Bet aš tik 15 centų turiu, mister."

Vaistininkas nieko neatsakė. Tik sugrąžinęs atgal receptą, paėmė šluotą ir pradėjo šluoti Benio atneštą ant kojų sniegą. Tas davė suprasti, kad rokunda baigta ir nelaimingam Beniui prisiaina išeiti pirmą, negu bus parodytos durys. Benis įkiutinęs pro vaistinės duris, susigūžino ant laiptelių ir pradėjo gaudžiai raudoti... Vėjas blaškė jopelės skvernus, žėrė nuo stogo sniegą ir pylė ant galvos. Bet Benis mažai tai jautė ir nieko negirdėjo kas aplink dedasi. Jo širdis neišsitemė krūtinėje iš gailėsio savo nelaimingos motinėš, o kraujas virė kerštu ant to seno velnio, kuris jį taip begėdiškai nuskriaudė! Verkė jis gailėsio ir keršto ašaromis.

Pagaliau visas jo kerštas persimetė ant vaistininko galvos, o negalėdamas kitaip jam atker-

32 šyti, nusitarė ant jo laiptų geriau suragoti, negu be vaistų grįžti namon! Bet tuom tarpu, susigūžinęs į palto apykaklę, bėgdamas į vaistinę, vyriškis užgriuvo ant nelaimingo Benio. Vyriškis riebiai užkeikęs, greitai atsistojo ir pakėlęs vaikišką už rankos, nė tai jį pašiepdamas, nė tai bardamas, įterpė:

"Tai kokio velnio tu čia tokiame ore tupi? Galo sau įsiekai, ar ką?!"

"Jei neduoda vaistų, tai aš neinu namo... Geriau aš numirsiu čia, negu matysiu mirštant savo motiną!"

"Eik šian," pareiškė vyriškis ir įsitempęs berniuką į vidų ir dažinojės kame dalykas, duodamas nelaimingam pusdolerį, dadėjo: "Štai, nusipirk vaistus ir skusk pas savo sergančią motiną."

Benio akys nušvito džiaugsmu ir keršto ašaros persikeitė į džiaugsmo ašaras. Jis gavęs vaistus ir vergiškai padėkojės geradėjui, spruko pro duris ir dingio besiritančio gatvė didžiulio sniego kamuolyje.

* * *

Nelaimingas Benis tarsi viesulos įmestas, užtrenkęs ir basliu užrėmęs savo lindynės duris, puolėsi prie motinėš su vaistais. Bet... Už langelio užavo šiaurys, pečiuje spraksėjo baigiančios degti malkos, žibalinės lempos švieselė šokdino pro plyšius išsiveržės vėjas, lubomis ir sienomis laipiojo tie patys šešėliai... Tik jo motinėš miegojo, jau amžinu miegu užmigusi... Savo nu grubusiais pirštais Benis pajudino mirusios galvą, paklausė alsavimo ir sukryžiavojės ant krūtinės dar nesustingusias jos rankas, puolė ant kelių, sugniužė ant motinėš lavono ir pradėjo gailiai verkti.

Diktoką klanėlių gailių ašarėlių išliejės ir rankove nusibraukęs akis, Benis dar kartą pažvelgė į mirusios motinos veidą, lėtai atsistojo. Valandėlę pastovėjo nejudėdamas, tarsi laukdamas, ar neatsivers jos akys, ar nesukrutės lūpos ir ar neišgirs jis dar nors vieną, paskutinį savo motinėš žodelį. Bet to nesulaukęs, užtraukė ant jos veido antklodę, dar kartą nusibraukė rankove akis, pakurstė jau prigesusį pečių ir dar kartą peržvelgęs iš pašalpos punkto atvežtus maisto produktus, susigūžino prie staliuko, pasirėmė ant alkūnių ir pradėjo mintyti, kas atsitiko su jo tėveliu.

Nuskrūdęs mintimis į savo vaikystės dienas, lyg per sapną, prisiminė, kad vieną karštą vasaros dieną, motinėš, pagriebusi jį už rankos, bėgo ten, kur ir kiti žmonės bėgo. O kada pribėgo prie didelės minios baltveidių, kurie šūkavo

visokiais balsais, motina pasigriebe jį ant ranku ir drūčiai priglaudė sau prie krūtīnės. Jis girdėjo, kaip visokiais balsais klykavo žmonės, matė, kaip kilo jį orą vyrų kepurės ir po medžio šaka pakibo juodas žmogus... O kada tas besikukaliojantis žmogus atsigręžė veidu, tai motinėlė prispaudė Benio veidą sau prie peties, parbėgo namon, puolė ant kelių ir verkdamo ilgai, ilgai meldėsi...

Paskui jis prisiminė, kaip su savo motinėle ilgai važiavo traukiniu ir kaip po tam, naktimis jinai jį vesdavosi ir kokią tai pilną popieriais apkrautų stalų kambarį, kur jinai mazgodavo grindis bei šluostydavo dulkes, o jis užmigdavo minkštame krėsele. Vienok kada jis jau paaugęs ir pradėjęs lankyti mokyklą, pasiteiraudavo pas motiną apie savo tėvelį, jį nieko neatsakius, giliai atsidūsėdavo, apsipildavo ašaromis, klaupdavosi ir pradėdavo melstis. Šitos tai priežasties dėlei, nenorėdamas užduoti savo motinėlei širdį, Benis nustojo apie tai teirautis.

Kol motinėlė buvo sveika ir pajėgė dirbti, jiem nieko netrūko: gyveno gražesniuose kambariuose, buvo pavalgę ir apsirengę. Bet štai, motinėlė pradeda negaluoti, tampa atleista iš darbo, ir atsivėrė prieš juodu baisi buitės praraja. Nieko neliko daryti, kaip tik pulti miesto ponams į kojas ir su ašaromis akyse, maldauti pašalpos. Šiokią tokią pašalpą išsiverkė, bet kad nedateklūs nesutrukdytų sūnaus mokslo eigos, motina turėjo mažinti pragyvenimo išlaidas. Juodu atsikraustė į šį lauzelį, prie amžinai gruzdančio bei tvaikiais dūmais rūkstančio išmatų pylimo ir pradėjo fermeriauti. Įsigijo ožkelę, kelias višteles, o susibadžioję spatais sklypelį žemės, pasisodino ir daržoviu.

Motina, kol dar nebuvo atgulus ant mirties patalo, darbavosi, kiek pajėgdama, ne tik dėl savęs, kiek dėl savo vienintelio sūnaus ateities. Bet, o tas nedėkingas bet! Ateina iš pašalpos punkto investigatoriai ponai, visą inventorių apžiūrėję, autoritetiškai pareiškia: "Su apgailestavimu turime jums pasakyti, kad remiantis pašalpos davimo taisyklėmis, pašalpą turime jums suspenduoti. Vištos padeda kiaušinių, ožka duoda pieno, o bulvių ir daržovių užsiauginę, du žmonės, gali gražiai pragyventi."

Šitokis pašalpos davėjų pareiškimas pritrenkė jau ir be to pusėtinaai sunegalavusią moteriškę. Atsivėrė baisi bedugnė, vilties švyturėlis užgeso. Prieš jos akis atsistojo šiurpulinga besiartinančios žiemos bado ir šalčio šmėkla. Moteriškę,

jausdamosi esanti bejėgė prieš tą neteisybę išstoti į kovą, visai sunegalavo, atgulė į lovą — nyko ir sunyko, iki mirtis neužspaudė jos išsekusias akis.

Pašalpos nebegaunant ir motinai atgulus į lovą, Benis turėjo stoti į kovą su vargdenių žiauriausiu piktadėju, kuris vadinasi *badu*! Jis paliovė lankę mokyklą, įsigijo vežimėlį ir su kitais tokiais pat driskiais besimušdamas ant išmatų kruvos už geresnį gelžgėlį, lentgalį arba ryzelį — maitino save ir savo motiną.

Bulvės, kiek jų užaugo, ir visos vištelės jau seniai suvalgytos. Ožkelę parduota, o už ją gauti pinigai išmokėti už šio lauzelio randą, po 3 dolerius mėnesiui. Antram lauzelio kambarėly, kur pirmiau gyveno ožka ir vištos, dabar gaspadoriauja šiaurys ir daug tik ant vieno zoviesko dar tebekabandčias duris.

Pašalpa, per geraširdį daktarą išstorota, atėjo per vėlai ir vaistai parnešti po laiko.

Benį suėmė bausis pyktis, kraujas šaukėsi keršto, širdį žnaibė gailėstis, vaitojo siela. Bet kuris to viso pikto buvo didžiausias kaltininkas, jo jaunas ir sudrumstas protas nepajėgė išspręsti.

Kiek atsipalaidavęs nuo širdies bei sielos kančių, Benis pajuto bausių ausų gėlimą. O kada apsičiupinėjo, rado jas ištinusias ir jam rodėsi, kad su kiekvienu kraujo pulso tvinktelėjimu, ausys dar labiau tinsta.

Sugniužęs po sielos bei kūno kančiomis, berniukas užsikniaubė ant staliuko ir pavirko ne gailėsčio, bet keršto ašaromis!

Už lango tai vaitodamas, tai kvatodamas, triukšmavo šiaurys, bildėjo ant vieno zoviesko kabančios durys, girgždėjo lauzelio gegnės, spragėjo malkos pečiuje, lubomis bei sienomis laipiojo tie patys šešėliai, o ant staliuko užsikniaubęs šniurpsėjo nelaimingas mūsų Benis.

Tik jo motinėlė užmigusi amžinu miegu, perplaukus per audringąją savo buitės jūrą, sukryžiatomis rankomis ant krūtinių, ramiai sau išsėjosi.

Sausis, 1941, Gibbstown, N. J.

Katalikų bažnyčia Jungtinėse Valstijose turi 7,916 pradinį mokyklų su 2,086,071 mokiniu, 1,984 vidurines mokyklas su 302,164 mokiniais, 188 kolegijas ir universitetus su 143,618 studentų ir 175 seminarias, kuriose paruošia kunigus.

Kasmet Jungtinėse Valstijose miršta 240,000 kūdikių. Dr. Davidson sako, kad tris ketvirtadalius jų galima išgelbėti. Tas reiškia, kad 180,000 miršta dėl stokos priežiūros ir aprūpinimo.

TABAKAS IR KOVA UŽ ILGESNĮ GYVENIMĄ

V. R.

Šimtai milijonų žmonių vartoja tabaką visame pasaulyje. Vieni tabako vartotojai rūko jį, kiti uosto, o dar kiti kramto.

Tabaką vartot žmogus pripranta, tankiausia, dar jaunas būdamas. Vaikiniai ir merginos, matydami rūkant suaugusius, bando juos pasislėpę pamėgdžioti. Beveik kiekvienas jaunas rūkytojas būna išmokytas rūkyti savo vyresniųjų draugų ir draugijų.

Pradiniui rūkytojui iš karto tabakas būna kartus ir priklaus, bet greitai pripranta prie jo ir vėliau pajunta pasitenkinimo bei ramumo. Tabako nuodas "nikotinas"* nežymiai, nejučiomis įsigali žmogaus kraujyje, nervuose, visoje žmogaus sistemoje. Kada žmogaus sistema susigyvena su nikotinu, tai paskui jau nenori skirtis.

Ilga Tabako Istorija

Pažiūrėsimė dabar, iš kur atsirado tabakas ir kaip jis paplito po visą pasaulį.

Kai Kolumbas atrado Ameriką, vietiniai gyventojai, indijonai, jau vartojo tabaką. Žodis tabakas veikiausia paeina nuo haytiečių žodžio "tabaca," kas reiškia "pypkė." Indijonai rūkė tabaką, pridudami jam didelės reikšmės bei pagarbos. Visiems žinoma iš istorijos, kad indijonų gentys išrišę svarbų ginčą tarpe savęs, rūkydavo "taikos pypkę."

Europon tabakas buvo parvežtas iš Amerikos 1559 metais. Pirmiausia jis pasirodė Ispanijoje ir Portugalijoje, o vėliau prasiplatino po visą Europą. Anglijon pirmiausia tabaką parvežė ir išmokino žmones rūkyti lordas Walter Raleigh. Jo atminčiai, už "nuopelnus žmonijai," viena amerikiečių tabako kompanija dabar išdirbinėja cigaretes pavadintas jo vardu.

Kadangi tabakas Europos žmonėms nešė blogą paprotį, tai tūlos religinės sektos ir valdžios bandė uždraust rūkymą. Pavyzdžiui, popiežius Urbanas VII ir Inokentis IX išleido "bullas" (drausmes), prakeikiant tuos, kurie uostys tabaką bažnyčioje. Turkijoje rūkymas buvo skaitomas svarbiu prasižengimu ir baudžiamas valstybės įstatymais. O Berno kantone (Šveicarijoje) uždraudimas rūkyti buvo įdėtas į dešimtį Dievo prisakymų, ir žodis "nerūkyk" sekė tuojau po žodžiui "nesvetimoterauk."

*Žodis "nikotinas" paeina nuo vardo francūzo avanturisto Jean Nicot, kuris pirmutinis parvežė tabaką į Franciją.

Bet visos drausmės ir bausmės nieko negelbėjo. Tabako rūkymo ir uostymo paprotys plito kaip koks maras po visą pasaulį.

Tabako Vartotojų Armija ir Prekyba

Iš 130,000,000 Amerikos Jungtinių Valstijų gyventojų, 50,000,000 vartoja tabaką. Tie 50,000,000 vartotojų per metus surūko 200,000,000-000 (du šimtu bilijonų) cigarečių; 5,000,000,000 (penkis bilijonus) cigarų; suosto 20,000 tonų tabako sutrinto į miltelius, ir apie 100,000 tonų supjaustyto tabako sudegina pypkėse!

Tabako auginimu Jungtinėse Valstijose užsima keletu valstijų fermeriai. Pirmiausiai sistemačiai pradėjo auginėti tabaką Virginijos fermeriai (nuo 1612 m.). Vėliau pasirodė, kad ir Kentucki valstijos žemė ir klimatas labai tinkami tabako auginimui. O dar vėliau (apie 1795 m.) ir Naujojoje Anglijoje, ypač Connecticut valstijoje, pradėjo auginėti tabaką ant plačios skalės.

Geriausios tabako rūšys auga Kuboj, Floridoje, East Indijoje, Filipinų salose, Graikijoje ir Turkojoj. Bet daugiausia tabako užauginama Jungtinėse Valstijose. (1933 m. užaugino 1,022,558,000 svarų.) Apart namie užauginto tabako, Jungtinės Valstijos dar daug importuoja iš kitų kraštų. Taipgi Jungtinių Valstijų žmonės daugiausia surūko tabako. Federalė valdžia vien tik taksais už tabaką 1933 metais iš Amerikos žmonių surinko \$409,308,921.

Jungtinių Valstijų tabako industrija išaugo į milžinišką jėgą ir atsistojo šalia visų kitų didžiųjų industrijų. Galingos tabako firmos, traukdamos milijonus dolerių pelno iš tabako vartotojų, šiandien tiesioginiai ar netiesioginiai kontroliuoja net spaudos ir kitokius šalies organus, ir neleidžia spausdinti nepageidaujamų žinių apie tabaką. Priešingai, tos tabako firmos talpina dienraščiuose ir žurnaluose akį veriančius skelbimus, kuriuose aiškina žmonėms, kaip tabako specialistai parenka ir superka tabaką, kaip jie paskui jį "nusendina," "sublendina," "išstostina" ir, pagaliai, iš to tabako padaro cigaretes, kurie būna "švelnūs" ir "malonūs" rūkyti. Už tuos apgarsinimus dienraščiams ir žurnalams būna riebiai apmokama.

Turiu po ranka 1937 metų keturių didžiųjų Amerikos tabako kompanijų išlaidas apgarsinimams. Tos keturios kompanijos 1937 metais tu-

rėjo įplaukų \$200,000,000, padarydamos gryo pelno \$83,000,000. Ant apgarsinimų jos išleido arti \$50,000,000. Atskirai kiekviena iš tų keturių kompanijų apgarsinimams išleido sekamai:

Reynolds kompanija, kuri išdirbinėja paskilbusius "Camels" cigaretes, apgarsinimams išleido \$15,422,774.

Liggett & Myers ("Chesterfield") išleido \$14,822,120.

Lorillard ("Old Golds") — \$9,714,286.

American Tobacco ("Lucky Strike") — \$7,441,554.

Na, tai matot, kokios milžiniškos sumos pinigų išleidžiama tam, kad įkalbėtų žmonėms "tabakinę ligą." Reikia nepamiršt, kad ne vien spaudoj garsinama tabakas, bet taipgi būna dideli ir akį viliojanti įvairūs paveikslai išdėti tabako krautuvų languose, o per radiją tabako kompanijos duoda programas, kur apart malonios muzikos ir gražių dainų, būna ir "tabako nuodų."

Kuomet spauda ir oras užteršti nikotinu, tai sunku atsilaikyti nuo tokių pagundų ypatingai jauniems žmonėms. Tabako fabrikantai, tankiausia, ir pagauna į "nelaisvę" jaunus žmones — vyrus ir merginas, — kurių kūną priverčia tarti tabako nuodų.

Tabakas ir Žmogaus Amžiaus Ilgis

Tabako vartotojai mažai kreipia atydos į tai, kad tabako nuodas "nikotinas" naikina jų sveikatą. Tiesa, nikotinas labai po valiai, nežymiai žmogų veda į kapus. Taip nežymiai "nikotinas" veikia į žmogaus sveikatą, kad didžiama rūkytojų to visai nepastebi. Bet nuodas pasilieka nuodų, ir kaip toki, jis nors po valiai veikia, bet žmogui sveikatos neteikia.

Vėliausi daktarų tyrinėjimai parodo, jog tabakas trumpina žmogaus amžių. Apie tai mes randame žinių tik moksliniuose leidiniuose, nes paprasta bižnisiškai spauda tokių žinių neskelbia, kad neužpykint tabako magnatų.

Čia mes paimsime John Hopkins Universiteto biologijos skyriaus galvos Dr. Raymond Pearl tyrinėjimus, kurie duoda tu klausimu apčiuopiamų faktų. Tų tyrinėjimų rezultatus paskelbė mokslinis žurnalas "Science News Letter" (kovo 12, 1938, pusl. 163), kur yra pasakyta sekama:

"Mokslininkai šiandien gali pasakyti, ar tam tikrai žmonių grupei lemta mirt ankstybame amžiuje ar ne. Jie gali tą pasakyti, kuomet tie žmonės randasi dar geroj sveikatoj, pirm, negu pirmieji ligos ženklai pasirodo, kas neišvengiamai juos vėstų link mirties.

"Tabako rūkytojai negyvena taip ilgai, kaip

nerūkantieji. Šis tyrimas yra paremtas gyvenimu 100,000 nerūkantių vyrų, 100,000 vidutiniai rūkantių, ir 100,000 daug rūkantių vyrų, kurie dar gyvena po 30-čiai metų savo amžiaus. Sulaukus 60 metų, 66,564 vyrai iš 100,000 nerūkantių dar gyvena; 61,911 iš 100,000 vidutiniai rūkantių dar gyvena ir tik 46,222 iš 100,000 smarkiai rūkantių dar gyvena..."

Šis tyrinėjimas ir skaitlinės parodo, jog rūkymas trumpina žmogaus amžių. Vadinasi, amžiaus ilgumas ar trumpumas priklauso proporcingai nuo kiekio surūkyto tabako. Tas reiškas — juo daugiau rūkysi, juo trumpiau gyvensi.

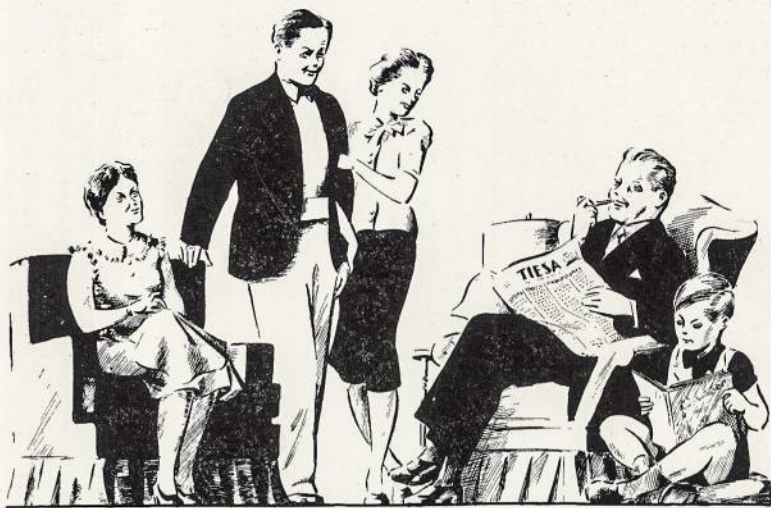
Skaitlinėm perstatant šį tyrimą pasirodo, jog tarpe vidutiniai rūkantių per ankstybų mirčių būna 15 nuosimčių, o tarpe daug rūkantių net 61 nuosimtis miršta pirm laiko — palyginus taiti su nerūkantių grupe.

Kodėl tabako rūkymas trumpina žmogaus amžių? Į tai atsako keletas žymių daktarų, kurie tyrinėjo tabako sudėtį. Prof. Dr. Johann Plesch (Berlyne) parašė didelę knygą apie tabaką, kur nurodo, jog apart nikotino, tabako lapai turi savyje arseniko, prussic acid ir kitokių stiprių nuodų. Rūkytojams tas daktaras duoda sekamą patarimą: kad išvengt per didelio pavojaus rūkytojo sveikatai, reikia nuolatos mainyti tabako rūšį, kol dar mažas kiekis tam tikrų tabako nuodų nepakenkė jo sveikatai. Bet tas nereiškas, kad numetus "Old Gold" galima pradėti rūkyti "Chesterfield," arba numetus "Lucky Strike" griežtis už "Camels." Šie visi cigaretai padaryti iš vienodo tabako ir visi jie turi tuos pačius nuodus. Aukščiau duotas patarimas reiškia tą, kad nuo amerikoniško tabako reikia pereiti prie turkiško, graikiško arba Pietų Amerikos.

Ar tabako rūkymas išvysto širdies ligą? Dr. Frederick Arthur Williams sako: taip. Praktikuodamas Mayo Clinic ligoninėj (Rochester, Minn.), jis studijavo keletą tūkstančių savo pacientų ir priėjo prie išvados, jog tarpe 569 rūkantių žmonių amžiuje nuo 40 iki 59 metų tris sykius daugiau serga širdies ligom, negu tarpe tokio pat skaičiaus nerūkantių.

Dr. Edwin E. Barksdale persergsti rūkantius žmones, nurodydamas į tai, kad fermeriai laisto tabako lapus nuodais, vadinamais "arsenate of lead," idant užmuštus tam tikras kirmėlaites, kurios ėda lapus. Tam tikras kiekis tų nuodų lieka tabako lapuose ir juos sutraukia į save tabako vartotojas — sako tas daktaras.

Pagalios, Dr. J. J. Kaskiaučius, duodamas sveikatos patarimus per mūsų spaudą, tankiai liepia mesti rūkymą, kaip pirmutinę sąlygą žmonėms su prasta sveikata.

Pavyzdinga LDS Šeima

KAI SU jūsų šeima? Ar visi šeimos nariai priguli prie LDS? Jei dar nepriguli, tai jie turėtų visi įstoti į LIETUVIŲ DARBININKŲ SUSIVIENIJIMĄ. Dabar, kai prasideda Aštuntas LDS Vajus gavimui naujų narių į LDS, tai geriausia proga jiems tai padaryti.

Dabar jaunimui visai nereikia mokėti įstojimo, nepaisant į kurį skyrių apdraudos ar pašalpos jie norėtų įrašyti.

Vaikų skyriui irgi nereikia mokėti jokio įstojimo. Vaikai yra priimami nuo dviejų metų amžiaus.

Lietuvių Darbininkų Susivienijime apdrauda ir pašalpa galima gauti pigiau, negu apdraudos kompanijose ar kitose fraternalėse organizacijose. Jei jums gerai prigulėti prie LDS, tai gali būti gerai ir jūsų visai šeimai.

Eidami į susirinkimą, kovo mėnesį, nepamirškite nusivesti ir savo šeimos narius prirašyti, arba, dar geriau, prieš susirinkimą nueikite pas kuopos organizatorių ar sekretorių ir jie jums pagelbės visą šeimą įrašyti į savo organizaciją.

Jūsų šeima irgi gali tapti pavyzdinga LDS šeima!

Lietuvių Darbininkų Susivienijimas

GERIAUSIA LIETUVIŲ FRATERNALĖ ORGANIZACIJA

419 LORIMER STREET

BROOKLYN, N. Y.